

SVERIGES EKONOMI

Statistiskt perspektiv

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Ur innehållet:

Ännu ett kvartal med dämpad tillväxt sid 3

Efter en stark utveckling tidigare i år stannade hushållskonsumtionen av tredje kvartalet. Istället var det investeringar som höll uppe tillväxten. Nettoexporten sänkte återigen BNP-utvecklingen, då importen fortsatte att växa snabbare än exporten.

Snabbt växande import sid 5

Världshandeln har på senare tid ökat starkt, men Sveriges varuexport har fortfarande svårt att lyfta. Samtidigt ökar importen kraftigt.

Fortsatt uppåt för investeringarna sid 10

Investeringar och lager bidrog mest till BNP-utvecklingen tredje kvartalet. Förutom en stark uppgång för bostäder ökade även övriga bygg- och anläggningsinvesteringar.

Effekter av ENS 2010 i EU..... sid 17

Omläggningen till det nya statistikregelverket har medfört revideringar av BNP-nivån. Hur stor är effekten i övriga EU-länder och vad händer med medlemsavgifterna till EU?

Innehåll

Sammanfattning	3
Internationell utblick.....	4
Export och import	5
Hushållens konsumtion.....	8
Investeringar	10
Näringsliv	12
Arbetsmarknad.....	15
Effekter av ENS 2010 i EU	17
Premiepensionen och Maastrichtskulden	19
Summary	23

SCB-Indikatorer

Webbpublikationen SCB-Indikatorer utkommer omkring den första i varje månad (utom i augusti) och ger en översikt av konjunkturläget, baserad på de färskaste siffrorna. Du hittar den på www.scb.se. Välj Hitta statistik, SCB-Indikatorer.

Sammanfattning

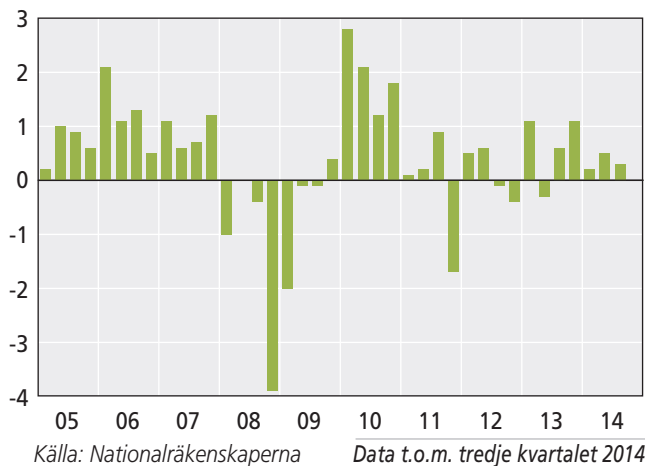
Ännu ett kvartal med dämpad tillväxt

Tredje kvartalet var ännu ett kvartal med förhållandevis svag tillväxt. Hushållskonsumtionen stannade av, istället var det investeringar och lager som höll uppe tillväxten. Nettoexporten hade en tydligt negativ effekt på BNP-tillväxten om än något mindre än tidigare under året. Produktionen ökade, men timmarna ökade snabbare och produktiviteten föll tillbaka. Arbetsmarknaden stärktes på nytt.

Sveriges BNP fortsatte att växa i en stabil men förhållandevis svag takt tredje kvartalet. Nettoexporten gav ett negativt bidrag till tillväxten, något som främst är en följd av den starka importutvecklingen. Exporten, och framförallt varuexporten, har stigit långsamt de senaste sex kvartalen, vilket kan kopplas till den tröga återhämtningen i stora delar av Europa. Det ser ännu något dystrare ut i och med att den tidigare pålitliga tyska ekonomin har börjat hacka sedan i våras. En positiv signal är istället den ihållande uppgången i den brittiska ekonomin och även att Norge någorlunda har hållit uppe tillväxten. Tredje kvartalet växte importen tydligt i samtliga dessa tre länder, men då svensk export inte uppvisade en motsvarande uppgång tycks det ha varit efterfrågan på andra varor och tjänster än de som Sverige främst exporterar som ökat.

Bruttonationalprodukten (BNP)

Procentuell förändring från föregående kvartal.
Säsongrensade värden

Produktionen i näringslivet fortsatte tredje kvartalet att öka i en stadig takt. De tjänsteproducerande branscherna utgjorde alltså den största drivkraften med fortsatt stöd från byggbranschen. Tillverkningsindustrin återupptog sin kräftgång efter en svag ökning andra kvartalet vilket understryker den svaga efterfrågan för exportindustrin. En markerad uppgång i arbetade timmar sänkte arbetsproduktiviteten inom både de varuproducerande och de tjänsteproducerande branscherna.

Hushållens konsumtion var för ovanlighetens skull inte tillväxtdrivande utan var oförändrad jämfört med andra kvartalet. Detta var troligen en effekt av att påsken i år låg i andra kvartalet (mot första kvartalet i fjol) vilket sannolikt sänkte första och drog upp andra kvartalet. Till det kom ett ovanligt varmt väder tredje kvartalet som höll konsumenterna borta från butikerna. Mot bakgrund av detta ska inte den svaga utvecklingen tredje kvartalet tas som intäkt för en avstannande hushållskonsumtion. Påskeffekten och det varma vädret ter sig dock som en förklaring till den ovanligt svängiga konsumtionsutvecklingen de senaste kvartalen. Detta kvartal var det investeringar och lager som höll uppe tillväxten och motverkade den svaga nettoexporten. Under senare tid har det varit bostadsinvesteringarna som har hållit uppe investeringarna medan maskininvesteringarna har agerat sänke.

Arbetskraftsundersökningarna visade att arbetsmarknaden fortsatte att stärkas tredje kvartalet – sysselsättningen ökade snabbare än arbetskraften och därmed sjönk arbetslösheten, både i absoluta och även i relativa tal.

Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv har denna gång två temaartiklar. Den första är en EU-jämförelse av effekterna av det nya regelverket för nationalräkenskaperna (ENS 2010) som infördes i september i år. Bland annat visar sig att effekterna på BNP-nivån var störst för Sverige och Finland där BNP-nivån i båda fallen höjdes med över 4 procent. I den andra artikeln beskrivs den förändrade hanteringen av premiepensionen i nationalräkenskaperna och hur detta har påverkat den så kallade Maastrichtskulden.

Osäkerheten i omvärlden har tilltagit

USA tillsammans med Storbritannien visar en stabil återhämtning. Samtidigt har Tyskland anslutit sig till länderna med svagast tillväxt i Europa och har i och med sin storlek dragit ned den europeiska tillväxten. De spända politiska relationerna mellan Europa och USA på ena sidan och Ryssland på den andra har bidragit till både större osäkerhet och därmed sämre ekonomiska utsikter.

Ljusning i Danmark

BNP-tillväxten för Norge var återigen mer måttlig efter ett mycket starkt andra kvartal. BNP steg med 0,5 procent jämfört med kvartalet innan, vilket ändå är relativt starkt i ett europeiskt perspektiv. Andra kvartalet var det främst fastlandsekonomin som drog upp tillväxten medan fastlands ekonomin dämpade uppgången tredje kvartalet. Bland annat var det den svagaste tillväxten i hushållskonsumtionen sedan 2010. Danmarks ekonomi växte i samma takt som Norges, men för Danmark var det den starkaste ökningen på ett år. Samtidigt fortsatte den svaga utvecklingen för Finlands ekonomi även om recessionen är över för denna gång.

Euroområdet förarlöst

Det går fortsatt trögt för EU-ekonomierna och liksom tidigare ännu något trögare för euroområdet. Tyskland drog ner tillväxttakten i EU för andra kvartalet i rad och fortsatte att balansera kring nollstrecket. Problemen i Italien är ännu större där man inte har sett någon tillväxt på flera år. Ljuspunkterna är istället Spanien och Storbritannien som båda har växt i en hygglig takt de senaste kvartalen, även Frankrike ryckte upp sig något tredje kvartalet.

Till skillnad mot flera av de äldre EU-medlemmarna växer flera av de senare tillkomna EU-medlemmarna – som Polen, Ungern, Slovakien och Slovenien – i en stabil takt.

Det fortsatta oljeprisfallet och oron i spåren av Ukrainakrisen har spätt på den ekonomiska osäkerheten. Lägg därtill en snabbt fallande rubelkurs och en ihållande ansträngd relation mellan Europa och Ryssland så har utsikterna för att en återhämtning ska komma igång inom en snar framtid försämrats. Det speglas bland annat i OECD:s novemberprognos som genomgående har reviderats ner betydligt sedan i maj och inte bara för euroområdet utan även för USA och Japan. Dessutom har prognosen för världshandeln i år reviderats ner betydligt.

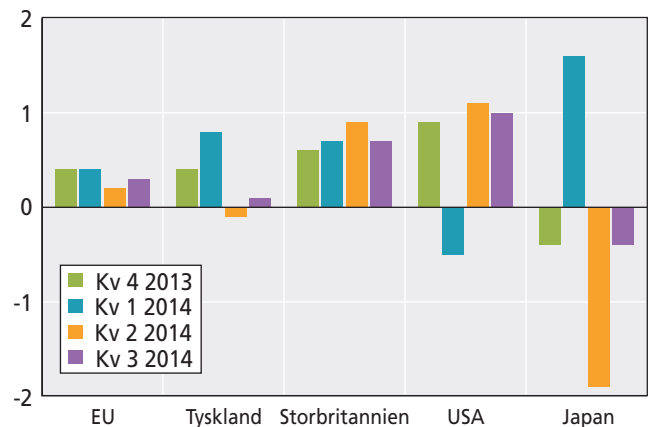
USA på nytt världsekonomin draglo

I dagsläget ser USA ut att ha återtagit sin roll som världsekonomin tillväxtmotor. Trots nedrevideringen i OECD:s prognos ser tillväxtutsikterna positiva ut och tredje kvartalet visade på fortsatt styrka och det svaga första kvartalet tycks ha varit en tillfällig svacka. Samtliga delar av försörjningsbalansens delar bidrog till uppgången och sin vana trogen

var det hushållskonsumtionen som dominerade. Till skillnad mot de senaste kvartalen så backade importen. Detta ger ett positivt bidrag till BNP-tillväxten men indikerar samtidigt en minskad efterfrågan i ekonomin. Även kraftigt ökade försvarsutgifter stod ut och lyfte BNP-tillväxten.

BNP-tillväxt

Procentuell förändring från föregående kvartal, säsongrensade värden

Källa: OECD

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Nytändningen i Japan har kommit av sig

Den japanska ekonomin har fortsatt problem efter den momshöjning som infördes i april. Det kraftiga BNP-fallet andra kvartalet får ses som en rekyl på det starka första kvartalet då japanska konsumenter passade på att konsumera innan momshöjningen. Men BNP-nivån sjönk även tredje kvartalet vilket innebär en recession (två kvartal i följd med krympande BNP). Minskningstakten var visserligen betydligt måttligare men osäkerheten om ekonomins utveckling har tilltagit och den japanska regeringen beslöt att avvakta med ett andra steg av momshöjning för att istället utlysa nyval i hopp om att få ett förnyat förtroende för den ekonomiska politiken. Problemet för Japan är att ekonomin samtidigt behöver både en gas och en broms – tillväxten och inflationen är i behov av ökade stimulanser medan statsskulden och budgetläget visar på behovet av en stramare statsbudget.

Splittrad bild för tillväxtekonomierna

Bland de större tillväxtekonomierna är bilden också splittrad. Medan Kina och Indien än så länge lyckas hålla uppe tillväxten förhållandevis väl kämpar Brasilien och Ryssland med recessionshot. I de båda senare fallen är visserligen fallande råvarupriser en bidragande orsak, men det finns även tecken på att båda länderna har stora inhemska strukturella problem. Något som tidigare delvis har dolts av höga råvarupriser.

Kontaktperson: Tomas Thorén, 08-506 941 46

Export och import

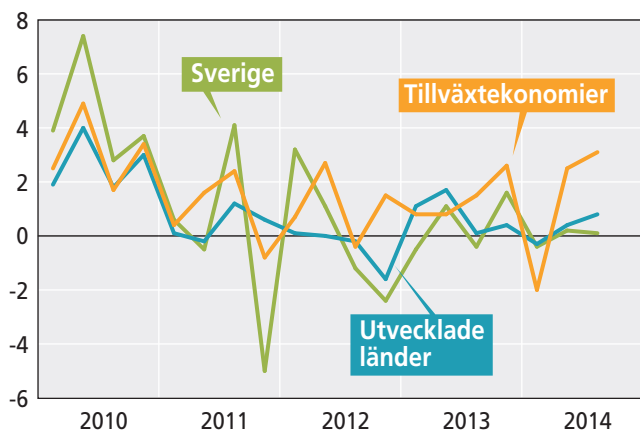
Hög import drog återigen ned BNP

Världshandeln har på senare tid uppvisat den starkaste trenden på fyra år men Sveriges varuexport har fortfarande svårt att lyfta. Från andra till tredje kvartalet stod den i stort sett stilla men det kompensades delvis av tjänsteexporten som ökade starkt. Importen växte dock återigen snabbare än exporten tack vare relativt stora ökningar för såväl varor som tjänster. Därmed påverkade utrikeshandeln återigen den kvartalsvisa BNP-utvecklingen negativt, effekten var dock den minsta hittills under 2014. Mätt över fyra kvartal växte importen fortsatt betydligt snabbare än exporten vilket gjorde att exportnettots bidrag till BNP-tillväxten i årstakt var starkt negativt.

Efter en svacka i början av året har världshandeln uppvisat den starkaste trenden sedan 2010. Under tredje kvartalet accelererade ökningstakten och världens samlade varuexport växte med 2 procent från föregående kvartal, justerat för säsongvariationer. Det var återigen tillväxtekonomierna som ökade exporten mest och det största bidraget kom från Asien. Till skillnad mot förra kvartalet så ökade exporten av varor även från tillväxtländerna i Latinamerika, Östeuropa och Afrika. Exporten från de utvecklade industriländerna ökade betydligt mer beskedligt men ändå i dubbelt så hög takt som förra kvartalet. USA:s export fortsatte att stiga och Japan vände från en nedgång till en uppgång. Euroområdet export utvecklades däremot fortsatt svagt och sjönk något jämfört med föregående kvartal. Sveriges varuexport ökade marginellt och utvecklades för andra kvartalet i rad sämre än världshandeln.

Global varuexport

Procentuell volymförändring från föregående kvartal. Säsongrensade värden

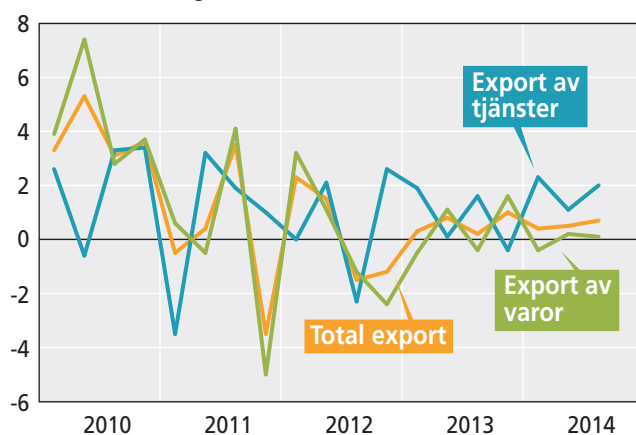

Sveriges varuexport växte med svaga 0,1 procent vilket delvis kompensades av att tjänsteexporten fortsatte att gå bra och ökade med 2,0 procent. Den totala exporten ökade därmed med 0,7 procent, säsongrensat och jämfört med

föregående kvartal. Det var den högsta tillväxttakten hittills i år och efter en svag utveckling 2011–2012 har exporten nu ökat sju kvartal i rad.

Export av varor respektive tjänster

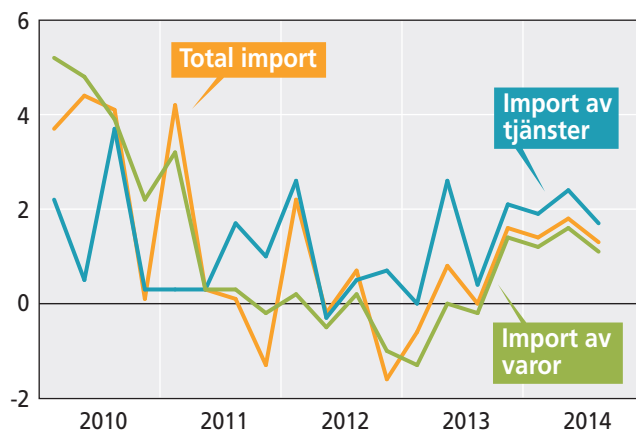
Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongrensade värden

Trots att exporten utvecklats hyggligt under 2014 så har handeln med utlandet påverkat BNP-utvecklingen negativt. Skälet till det är att importen ökat i en mycket snabb takt vilket gjort att nettoexporten försvagats. Denna utveckling fortsatte även tredje kvartalet då importen steg med 1,3 procent från föregående kvartal, justerat för säsongeffekter. Även om importtillväxten var fortsatt hög så var det den lägsta ökningstakten på ett år och inbromsningen omfattade såväl varor som tjänster. Tillsammans med den högre ökningstakten för exporten gjorde det att utrikeshandelns negativa påverkan på BNP-utvecklingen var mindre än tidigare under 2014.

Import av varor respektive tjänster

Procentuell volymförändring jämfört med föregående kvartal. Säsongrensade värden

Kraftigt negativt BNP-bidrag i årstakt

Även om importen inte ökar fullt lika snabbt som tidigare så innebär det senaste årets expansion att importtillväxten i årstakt fortsätter att stegas. Tredje kvartalet var importen 6,2 procent högre än motsvarande period förra året. Även exporttillväxten stegrades men var med 2,6 procent avsevärt lägre än importtillväxten, vilket gjorde att exportnettot drog ned BNP-utvecklingen i årstakt med hela 1,3 procentenheter. Precis som förra kvartalet var det framför allt varuhandeln som påverkade BNP negativt men även tjänstehandeln bidrag var negativt.

Varuimportens tillväxt fortsatte att stegas och var nu 5,4 procent i årstakt. Historiskt sett är det ingen anmärkningsvärt stor uppgång men då varuexportens tillväxt samtidigt var fortsatt dämpad så ledde det till att varuhandeln drog ned BNP-tillväxten med 1 procentenhet. Ökningen av varuimporten var bred och en övervägande del av produktgrupperna noterade uppgångar. Det största bidraget kom från importen av råpetroleum som var hela 36 procent högre än under tredje kvartalet i fjol. Även den största varugruppen datorer och elektronikvaror lämnade ett stort bidrag tack vare en uppgång på 13 procent. Andra produktgrupper som lämnade förhållandevis stora positiva bidrag var kemikalier, metallvaror och motorfordon.

Bidrag till BNP-utvecklingen

Förändring från motsvarande kvartal föregående år, procentenheter

	2013				2014			
	kv 1	kv 2	kv 3	kv 4	kv 1	kv 2	kv 3	kv 4
Export	-1,3	-0,4	0,6	0,8	1,1	0,6	1,2	0,5
Varuexport	-1,7	-0,8	-0,3	0,5	0,7	0,1	0,5	0,5
Tjänsteexport	0,5	0,4	0,9	0,3	0,4	0,5	0,7	0,7
Import	1,6	0,0	0,4	-0,8	-1,5	-1,8	-2,5	-1,5
Varuimport	1,6	0,5	0,8	-0,2	-0,8	-1,0	-1,5	-1,5
Tjänsteimport	0,0	-0,6	-0,4	-0,6	-0,7	-0,8	-1,0	-1,0
Varuhandel	-0,1	-0,3	0,5	0,3	-0,1	-0,9	-1,0	-0,5
Tjänstehandel	0,5	-0,2	0,5	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3	-0,3
Utrikeshandel tot	0,4	-0,5	1,0	0,1	-0,4	-1,2	-1,3	0,0

Källa: Nationalräkenskaperna

Varuexporten dämpades andra kvartalet och tillväxten i årstakt var nära noll. Tredje kvartalet innebar en förbättring då ökningstakten var 1,5 procent. Exporten av raffinerade petroleumprodukter fortsatte att öka starkt och lämnade med en uppgång på 26 procent det klart största bidraget till uppgången. Även exporten av elapparatur fortsatte uppåt och ökade med 10 procent. Dessutom stärktes utvecklingen betydligt för de stora produktgrupperna elektronikvaror och övriga maskiner. Exporten av motorfordon fortsatte däremot att försvagas och var med en nedgång på 10 procent det som främst motverkade varuexportens ökning. Den relativt stora produktgruppen kemikalier och kemiska produkter fortsatte också att visa en svag utveckling.

Stark tjänsteimport

Den starkt positiva trenden för utrikeshandeln med tjänster fortsatte under tredje kvartalet och precis som tidigare under 2014 var det importen som ökade mest. Tjänsteimportens

tillväxttakt stegrades ytterligare och var nu 8,1 procent – den högsta ökningstakten på sex och ett halvt år. Andra kvartalets utfall har dessutom reviderats upp och tjänsteimporten har under 2014 ökat anmärkningsvärt mycket. Även tjänsteexportens tillväxt tilltog men ökningstakten var fortsatt lägre än importens och utrikeshandeln med tjänster drog sammantaget ned BNP-tillväxten med 0,3 procentenheter. På importsidan var det precis som tidigare under året resevalutan, som är den klart största posten, som drog upp mest. Med import av resevaluta menas svenskars konsumtion utomlands och den var tredje kvartalet 9 procent högre än motsvarande period förra året. Importen av datakonsulttjänster växte precis som tidigare under året starkt och lämnade med en uppgång på 33 procent ett betydande bidrag till importuppgången. Noterbart var även att importen av reklam- och marknadsundersökningstjänster ökade med hela 51 procent i årstakt. Importökningen omfattade de flesta produktgrupperna och den enda grupp som gav någon större negativ effekt på den totala importen var lufttransporter som minskade med 12 procent.

Exporten av tjänster var tredje kvartalet 5,1 procent högre än under motsvarande period förra året. Även här var det resevalutan som lämnade det största tillväxtbidraget. Export av resevaluta definieras som utländska besökarens konsumtion i Sverige och den var nu 15 procent högre än under tredje kvartalet förra året. Den nästa största positiva effekten kom från datakonsulttjänster där exporten ökade med 11 procent. Andra produktgrupper som lämnade betydande positiva bidrag var kontorstjänster och finansiella tjänster. Exporten av arkitekt- och tekniska konsulttjänster har haft en svag utveckling under 2014 och det fortsatte tredje kvartalet då nedgången i årstakt var 25 procent. I övrigt var det främst transportsektorns export som minskade – samtliga transportrelaterade tjänster uppvisade negativ utveckling.

Ökad export till Storbritannien

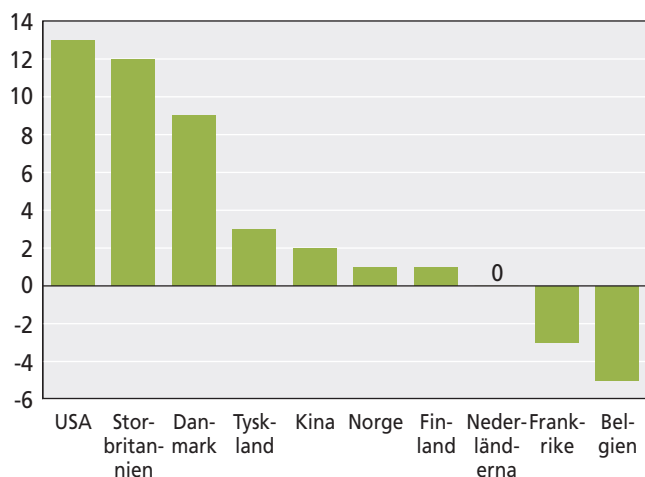
Medan tjänsteexporten ökade i hygglig takt så hade varuexporten fortsatt svårt att lyfta. Säsongsgrensade uppgifter visar att efter en stor uppgång fjärde kvartalet i fjol så har utvecklingen varit närmast helt horisontell under 2014 och tredje kvartalets exportvolym var nästan exakt lika stor som fjärde kvartalet i fjol. Att tillväxten i årstakt stärktes berodde på att jämförelseperioden var svag då exporten sjönk tredje kvartalet förra året. Den månadsvisa utrikeshandelsstatistiken inger dock ett visst hopp för varuexporten då utvecklingen efter sommaren varit relativt stark. I september var tillväxten i årstakt 11 procent vilket var den högsta ökningen sedan augusti 2011. Även oktoberutfallet var relativt bra med en tillväxt på 6 procent vilket var betydligt bättre än genomsnittet under 2014.

Länderfördelat var det försäljningen till Storbritannien som drog upp varuexporten mest tredje kvartalet. Exporten dit ökade i löpande priser med 20 procent och ungefär hälften av uppgången berodde på en stor ökning för raffinerade petroleumprodukter. För andra kvartalet i rad noterade även exporten av metallmalmer till Storbritannien en god tillväxt.

Exporten till USA ökade värdemässigt med 17 procent, främst tack vare en stor ökning för den största gruppen övriga maskiner. Raffinerade petroleumprodukter fortsatte att gå starkt och även läkemedel och elektronikprodukter uppvisade fina ökningar.

Export till våra tio största handelspartners

Värdeutveckling januari-september 2014 jämfört med motsvarande period 2013

Källa: Utrikeshandelsstatistik

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Även summerat hittills under 2014 så är det till USA och Storbritannien som exportförsäljningen gått bäst, sett till våra största handelspartners. Efter första halvåret var USA klar etta men då exporten till Storbritannien gick bättre under tredje kvartalet så utjämnades skillnaden och den ackumulerade uppgången är nu nästan lika stor för båda länderna. Danmark befäste tredjeplatsen tack vare en fortsatt god försäljning under tredje kvartalet. Exporten till Norge, som är vår största exportmarknad, vände upp tredje kvartalet och den ackumulerade utvecklingen under året gick därmed från svagt negativ till svagt positiv.

Varuimporten har säsongrensat växt i relativt hög takt fyra kvartal i rad vilket gjort att tillväxten i årstakt stärkts alltmer och tredje kvartalets ökning var den högsta på tre år. I fråga om avsändningsland var det Ryssland som stod för den största ökningen med en uppgång på hela 48 procent. Ökningen berodde nästan uteslutande på en kraftigt ökad import av råpetroleum. Det land som stod för den näst största uppgången i löpande priser var Storbritannien med en ökning på 21 procent. Även den uppgången förklaras av råpetroleum och rensat för det så sjönk faktiskt importen från Storbritannien. Som nämnts ovan så var just råpetroleum den produktgrupp som ökade mest i årstakt vilket förklaras av en tillfällig dipp under tredje kvartalet i fjol. Bland övriga större handelspartners var det framförallt importen från Nederländerna som ökade och den främsta anledningen var en uppgång för elektronikprodukterna.

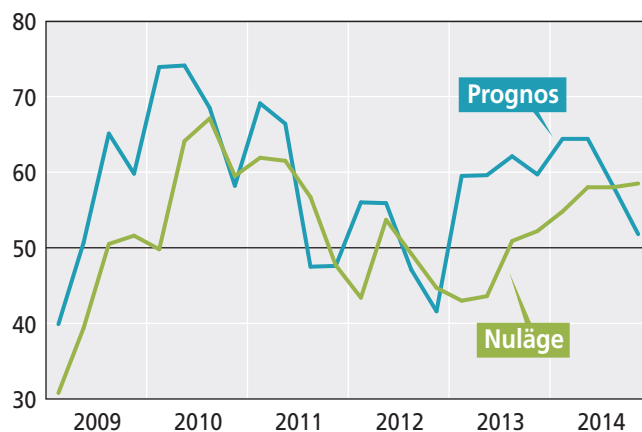
Fallande optimism bland exportcheferna

Efter att exportutvecklingen under 2014 varit betydligt sämre än vad exportföretagen förväntat sig så har de tidigare mycket optimistiska prognoserna dämpats betydligt. Export-

chefsindex (EMI) sjönk fjärde kvartalet till den lägsta nivån på ett och ett halvt år och hela nedgången berodde på att det framåtblickande delindexet EMI prognos backade. EMI nuläge var däremot i det närmaste oförändrat och ligger kvar på en förhållandevis hög nivå. EMI prognos, som mäter utsikterna på 3 månaders sikt, steg kraftigt i början på 2013 och trots att nuläget i början inte förbättrades nämnvärt så bestod exportchefernas optimism. Det gjorde att det under 2013 fanns ett relativt stort gap mellan förväntningarna och utfallen. Sakta men säkert har nulägesbedömningarna förbättrats och skillnaden mellan delindexen har blivit mindre. Sedan tredje kvartalet 2013 har EMI nuläge legat över det neutrala 50-strecket och under 2014 har det legat över det historiska genomsnittet vilket indikerar att exporten går relativt bra.

Exportchefsindex

Diffusionsindex. Värden över 50 betyder att fler företag tror på en förstärkning än en försvagning av exportkonjunkturen

Källa: SCB/Business Sweden

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

I fjärde kvartalets undersökning bedömer exportcheferna att försäljningen just nu ökar i den högsta takten på tre och ett halvt år. Utvecklingen för EMI prognos pekar dock mot att utvecklingen kommer att försvagas i början på nästa år då man förväntar sig en betydligt svagare efterfrågeutveckling än tidigare. Det är särskilt prognoserna för Europa som har dragits ned och från Västeuropa förväntas nu en oförändrat svag efterfrågan medan efterfrågan från Central- och Östeuropa väntas sjunka. Efterfrågan från Asien ser däremot ut att stärkas och Nordamerika ligger kvar på en bra nivå. Då orderböckerna är hyfsat välfyllda så är prognoserna för exportförsäljningen under första kvartalet relativt goda men om efterfrågeutvecklingen bromsar in på det sätt som företagen tror så lär det inte dröja länge innan försäljningen dämpas.

Kontaktperson: Thomas Bjurenvall, 08-506 945 74

Hushållens konsumtion

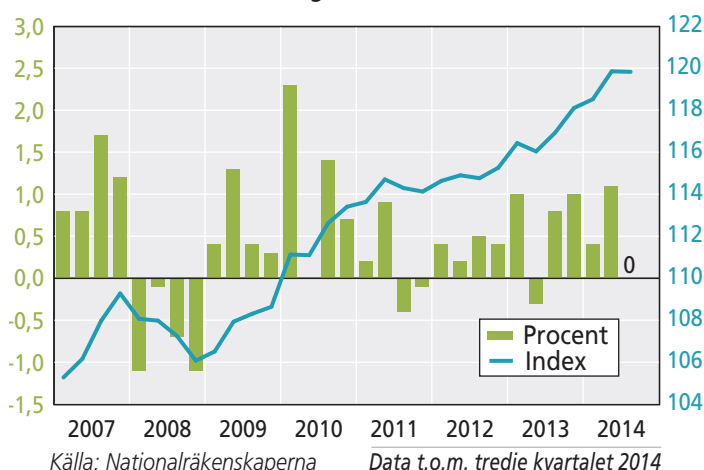
Hushållskonsumtionen planade ut

Det senaste året har hushållskonsumtionen haft en stark utveckling och i synnerhet tilltog tillväxttakten andra kvartalet i år. Tredje kvartalet planade hushållens konsumtion ut då den var oförändrad i säsongrensade tal från föregående kvartal. Nolltillväxten kan förmodligen delvis ses som en rekyl från den höga tillväxten kvartalet innan som sannolikt blåstes upp av påskeffekter. Troligt är även att det varma vädret bidrog negativt till konsumtionen. Den positiva trenden för konsumtionen av varaktiga varor höll dock i sig även under tredje kvartalet.

Jämfört med tredje kvartalet förra året ökade konsumtionen med 2,4 procent och hushållens konsumtionsutgifter var i likhet med de senaste kvartalen den komponent i försörjningsbalansen som bidrog mest till ökningen i BNP. Ökningstakten på årsbasis har dock saktat in jämfört med förra kvartalet, då utvecklingen var 3,3 procent. Det kan vara värt att hålla i åtanke att konsumtionen andra kvartalet till viss del blåstes upp av en så kallad påskeffekt som resulterade i en kraftig ökning av livsmedelskonsumtionen. Påskeffekten förklarar dock långtifrån hela tillväxten i konsumtionen andra kvartalet, då det främst var den accelererade bilförsäljningen som drog upp utvecklingen. Även om konsumtionen i årstakt steg hyggligt tredje kvartalet var det ingen konsumtionsgrupp som svarade för en lika markant ökning som bilkonsumtionen gjorde andra kvartalet utan flera konsumtionsgrupper stod för mindre ökningsar.

Hushållens konsumtionsutgifter

Procentuell förändring från föregående kvartal samt index 2005=100. Säsongrensade kvartalsvärden

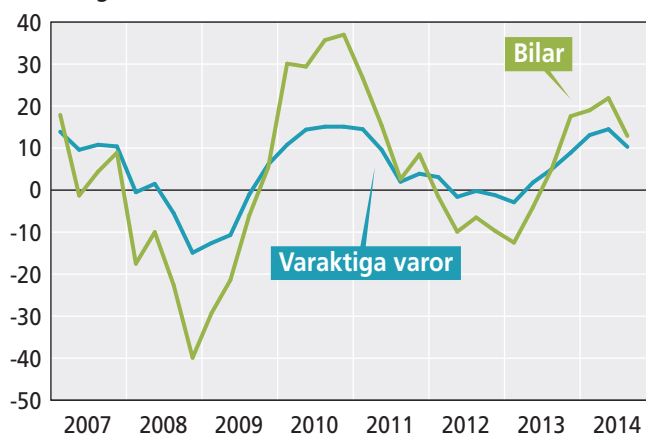
Hushållen fortsätter köpa varaktiga varor

Bilkonsumtionen har i årstakt ökat sedan tredje kvartalet förra året, men det var framför allt kvartalet efter som den tog rejäl fart. Under årets två första kvartal steg hushållens bilinköp med hela 19 respektive 22 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan och stod båda dessa kvartal

för det största bidraget till den totala hushållskonsumtionen. Tredje kvartalet saktade bilförsäljningen in något, men ökade ändå med 12,9 procent i årstakt och transporter och fordon var fortsatt den grupp som tillsammans med utlandskonsumtionen stod för det största bidraget till ökningen i den totala konsumtionen. Till den totala ökningen i årstakt på 2,4 procent stod konsumtionen av transporter och fordon för 0,5 procentenheter. Påverkan var därmed betydligt lägre än förra kvartalet, då bidraget från denna grupp var 0,9 procentenheter. I gruppen transporter och fordon ingår förutom utgifter för nya och begagnade bilar, driftskostnader för fordon samt transporttjänster såsom flyg- och långfärdsbussresor. I likhet med tidigare kvartal var det bilinköpen som drog upp tillväxten för gruppen.

Hushållens konsumtionsutgifter av varaktiga varor och bilar

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Konsumtionen av varaktiga varor är mer konjunkturkänslig än övrig varukonsumtion, då den främst avser större inköp som man kan välja att flytta fram i tiden tills den ekonomiska situationen är rätt. Denna konsumtion har på årsbasis stigit sedan andra kvartalet förra året och ökningstakten har tilltagit avsevärt i år med tillväxttal på mer än 10 procent under årets tre första kvartal. I gruppen varaktiga varor är bilinköpen tungt vägande men även övriga varaktiga varor har utvecklats starkt i år. Som exempel kan möbel- och inredningskonsumtionen nämnas som har haft en god tillväxt de senaste kvartalen och så även tredje kvartalet, då möbelinköpen var 5,9 procent högre än förra året.

Mer pengar på livsmedel och boende

Även den volymmässigt större konsumtionen av icke-varaktiga varor var något högre tredje kvartalet i år än förra året, vilket främst förklaras av att livsmedelskonsumtionen steg med 3,5 procent. Två livsmedelsgrupper ökade mer än 5 procent i årstakt, vilket var inköpen av fisk och sötsaker.

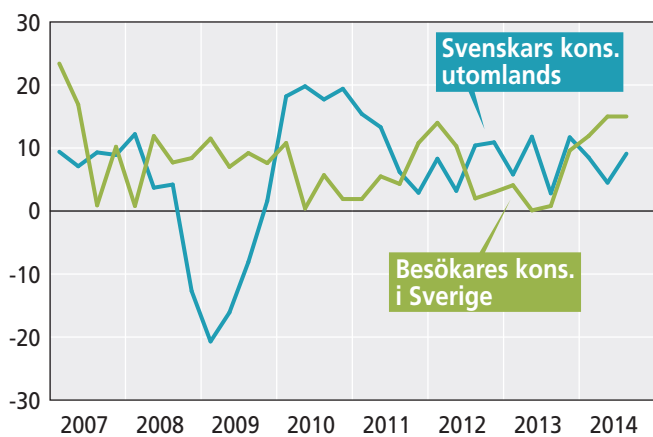
Livsmedelskonsumtionen var under kvartalet hushållens näst största utgift och utgjorde 13 procent av de totala konsumtionsutgifterna. Tillväxten i inköpen av livsmedel bidrog med 0,4 procentenheter till den totala konsumtionsökningen. Mest pengar, en fjärdedel av de totala utgifterna, lade hushållen i vanlig ordning på utgifter kopplade till boende. Andelen skiljer sig åt något mellan kvartalen och är lägre under sommarmånaderna till följd av att uppvärmningskostnaderna då inte utgör en lika hög kostnad. Tredje kvartalet i år var boendekostnaderna 1,6 procent högre än motsvarande kvartal förra året, vilket bidrog med 0,4 procentenheter till de totala utgifterna. Då boendekostnaden står för en betydande andel av utgifterna får även små förändringar ett relativt stort genomslag. Hushållens konsumtion av tjänster, där boendekostnaden är den största posten, ökade med 2,5 procent jämfört med samma kvartal förra året. För andra kvartalet i rad ökade varukonsumtionen något mer än tjänstekonsumtionen.

Högre utländsk konsumtion i Sverige

Utländska besökares konsumtion i Sverige har stigit märkbart sedan förra hösten och tredje kvartalet noterades en ökning i årstakt på 15 procent. Inkvarteringsstatistiken visar att antalet utländska gästnätter var betydligt fler tredje kvartalet i år än förra året. Sverige besöktes framför allt av fler utomeuropeiska medborgare. Det var även fler besökare från andra europeiska länder (exklusive Norden), däremot sjönk antalet gästnätter för besökare från övriga Norden. De utländska besökarna gynnas av den försvagade svenska kronan, som gjort Sverige till ett billigare land att besöka. Enligt Riksbankens TCW-index, som mäter kronans värde i förhållande till en korg av ett flertal utländska valutor, har kronan försvagats med 6,4 procent jämfört med tredje kvartalet förra året. Då Nationalräkenskaperna endast ska mäta svenska hushålls konsumtion dras utländska besökares inköp av från konsumtionsutgifterna. Den kraftiga ökningen av utländsk konsumtion i Sverige lämnade ett negativt bidrag på 0,8 procentenheter till de totala konsumtionsutgifterna.

Utländskonsumtion

Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Svensk konsumtion i utlandet har stigit sedan början av 2010 och fortsatte även tredje kvartalet att visa positiva tillväxttal, då utländskonsumtionen ökade med 9 procent i årstakt. Det gav ett bidrag på 0,5 procentenheter till de totala konsumtionsutgifterna, vilket tillsammans med transporter och fordon var den konsumtion som bidrog mest till ökningen i de totala utgifterna. En förklaring till att utländskonsumtionen ökat de senaste åren är att internetkonsumtion från utlandet fått en allt större betydelse.

Hushållens konsumtionsutgifter, inkl HIO tredje kvartalet 2014

	Andel av hushållens konsumtion, %	Volymförändring, jmf med kv 3 13, %	Bidrag till hushållens konsumtionsökning, procentenheter
Boende	25,1	1,6	0,4
Livsmedel och alkoholfria drycker	12,8	3,5	0,4
Transporter	12,6	4,2	0,5
Rekreation och kultur	11,6	1,5	0,2
Övriga varor och tjänster	11,0	4,1	0,4
Restauranger, hotell	6,7	3,2	0,2
Möbler m.m.	5,1	5,9	0,3
Kläder och skor	5,0	-0,1	0,0
Alkoholhaltiga drycker och tobak	3,9	1,2	0,0
Post och telekommunikationer	3,2	2,3	0,1
Hälsa- och sjukvård	3,0	3,5	0,1
Utbildning	0,2	1,8	0,0
Svenskars konsumtion utomlands	5,3	9,1	0,5
Utländska besökares konsumtion i Sverige	-5,4	15,0	-0,8
Hushållens totala konsumtion	100,0	2,4	2,4

Källa: Nationalräkenskaperna

Svag klädkonsumtion

Även internetkonsumtion från svenska försäljare har ökat kraftigt de senaste åren och steg tredje kvartalet med 17 procent jämfört med samma kvartal förra året enligt E-barometern från HUI research. Barnartiklar och leksaker var den bransch som hade den starkaste tillväxten inom internetförsäljningen, men även flera andra branscher visade en positiv utveckling. Efter sex kvartal av minskad tillväxttakt vände exempelvis internetförsäljningen av kläder och skor upp och var 7 procent högre än i fjol. Nationalräkenskapernas siffror visar att det inte gick lika bra för den totala kläd- och skoförsäljningen som var marginellt lägre än förra året. Skoinköpen sjönk med 4 procent, medan den volymmässigt större klädhandeln höll emot nedgången och ökade med 1 procent.

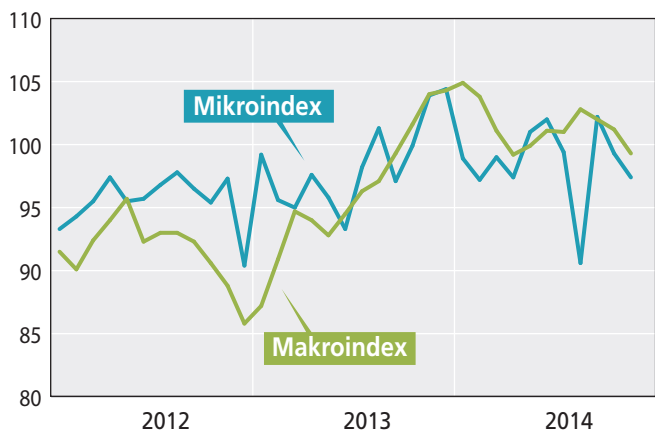
Osäkert politiskt läge påverkar hushållen

Sett över de senaste åren är det främst hushållskonsumtionen som har drivit tillväxten i svensk ekonomi. När nu konsumtionen tredje kvartalet bromsade in och var oförändrad jämfört med kvartalet innan blir det intressant att följa utvecklingen framöver. Konjunkturinstitutets konjunkturbarometer visade i såväl oktober som november att hushållens uppfattning om såväl den egna ekonomin som synen på ekonomin i Sverige blivit mer pessimistisk. Det är i synnerhet utvecklingen på 12 månaders sikt som blivit dystrare,

även om nulägesbedömningen också försämrats. Både mikro- och makroindex låg i november under det historiska genomsnittet. Efter publiceringen av Konjunkturbarometern för november har det politiska läget i Sverige blivit än mer osäkert, där ett nyval förmodligen är att vänta till våren. Troligt är att detta spär på hushållens osäkerhet om det ekonomiska läget. I vilken grad detta påverkar konsumtionen återstår att se.

Hushållens makro- och mikroindex

Säsongrensade månadsvärden. Index, medelvärde=100

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. november 2014

Kontaktperson: Maria Schoultz, 08-506 940 74

Investeringar

Bredare uppgång i bygginvesteringarna

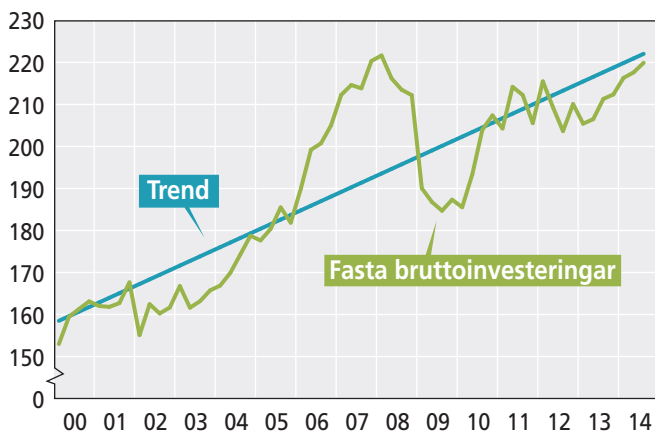
De fasta bruttoinvesteringarna noterade en stabil ökning tredje kvartalet. Förutom en stark uppgång för bostäder ökade även övriga bygg- och anläggningsinvesteringar. Maskininvesteringarna fortsatte däremot att utvecklas knackigt. En relativt stor lageruppbbyggnad skedde under kvartalet, främst inom handeln.

De fasta bruttoinvesteringarna steg med 1,1 procent tredje kvartalet säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Efter en positiv utveckling större delen av 2013 och hittills under 2014 har de fasta bruttoinvesteringarna nu ökat sex kvartal i rad i säsongrensade värden. Uppgången förklaras i huvudsak av uppsvinget i bostadsinvesteringarna som tog fart på allvar fjärde kvartalet i fjol. De senaste kvartalen har även övriga bygg- och anläggningsinvesteringar utvecklats starkt mätt i årstakt. Tredje kvartalet var det således tjänsteföretagen som i huvudsak låg bakom stora delar av investerings-tillväxten, där branscherna bygg- och fastighetsverksamhet bidrog i hög utsträckning.

Sett i ett något längre perspektiv har de senaste åren däremot inte varit någon glansperiod för de fasta bruttoinvesteringarna. Efter rekylén uppåt år 2010 har det gått trögare. Nivåmässigt ligger investeringarna under den långsiktiga trenden sedan år 2000 och det stora tappet som skedde i samband med finanskrisen har heller inte till fullo hämtats in. Gapet har dock krympt efter de senaste kvartalens uppgång.

Fasta bruttoinvesteringar

Säsongrensade kvartalsvärden, trend. Miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

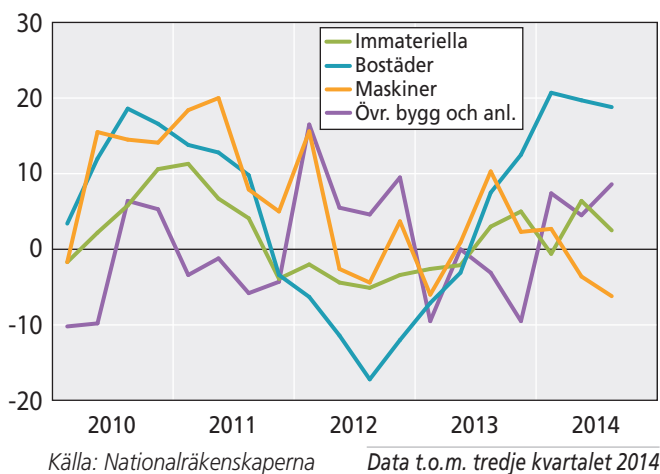
Jämfört med motsvarande kvartal föregående år ökade de fasta bruttoinvesteringarna med 4,0 procent och var fortsatt en av de komponenter i försörjningsbalansen som gav högst bidrag till BNP-tillväxten. Bostadsinvesteringarna, som noterat en mycket stark utveckling det senaste året, var tredje kvartalet återigen den investeringstyp som bidrog mest till den totala investeringsutvecklingen mätt i årstakt. Tredje kvartalet ökade bostadsinvesteringarna med knappa 19 procent i volym och mätt i årstakt. Bakom uppgången låg främst en kraftigt ökad nybyggnation av permanentbostäder medan ombyggnationerna steg i lägre takt.

Övriga bygg- och anläggningsinvesteringar har vänt uppåt de senaste kvartalen och ökade relativt kraftigt med 8,6 procent jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Även första och andra kvartalet i år noterades hyggliga tillväxttal. Övriga byggnader och anläggningar omfattar bland annat kontor, fabriker, lagerlokaler och idrottsanläggningar. I den något vidare definitionen enligt det nya statistikregelverket ENS 2010 inkluderas även väginvesteringar och dikningsåtgärder, däremot ingår inte bostadsinvesteringar. Väginvesteringarna, som står för cirka 10 procent av aggregatet, var i stort sett oförändrade tredje kvartalet mätt i årstakt. Det var således den större delen; byggnader och anläggningar, som stod för tillväxten. Ett större aktuellt investeringsprojekt som faller under övriga byggnader och anläggningar är Nya Karolinska i Stockholm som väger tungt inom landstingens investeringar.

Även investeringar i immateriella tillgångar ökade, där datorprogram och databaser stod för större delen av uppgången. FoU-investeringarna var i det närmaste oförändrade jämfört med motsvarande kvartal föregående år.

Maskiner och inventarier samt vapensystem utvecklades fortsatt övervägande svagt och backade med 6,2 procent tredje kvartalet. Utöver en allmänt svag trend för näringslivets egenfinansierade maskininvesteringar förklaras nedgången delvis av en kraftig nedgång i leasinginvesteringarna och även investeringar i vapensystem. Dessutom backade investeringar i transportmedel och informations- och kommunikationsteknologi relativt kraftigt mätt i årstakt.

Fasta bruttoinvesteringar efter investeringstyp
Procentuell förändring från motsvarande kvartal föregående år. Faktiska värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Näringslivets investeringar ökade med 4,2 procent jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Tjänsteproducenternas investeringar var motorn bakom uppgången inom näringslivet och ökade med 7,4 procent. Den högsta ökningstakten svarade fastighetsverksamhet och informations- och kommunikationstjänster för. Bland de varuproducerande branscherna minskade tillverkningsindustrin sina investeringar medan energibranschen ökade sina. Inom mineralutvinning har investeringarna sjunkit hela året och nedgången fortsatte tredje kvartalet.

De offentliga myndigheternas investeringar, som står för ungefär en femtedel av de totala fasta bruttoinvesteringarna, ökade med 3,6 procent jämfört med motsvarande kvartal året innan. Kommunerna, vars investeringar ökade med 8,9 procent, bidrog återigen mest till uppgången.

Industrins investeringar väntas öka 2015

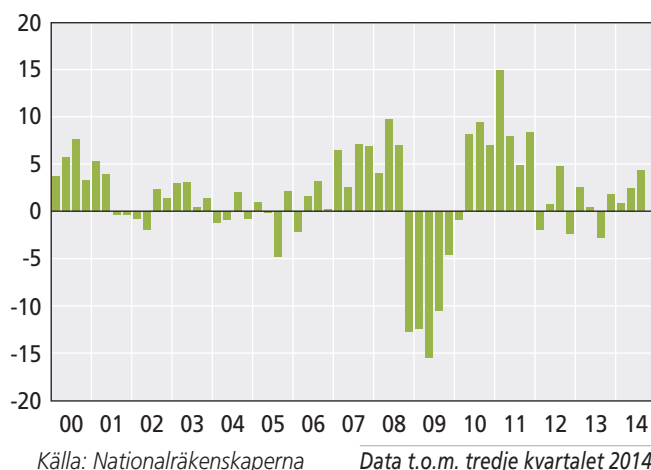
Den dystra undertonen i industriföretagens investeringsplaner för 2014 från i maj kvarstod även i investeringsenkäten som publicerades i slutet av november. Industrins investeringar väntas minska med 10 procent i volym innevarande år, vilket är en nedrevidering från -9 procent maj. En positiv förändring är bland annat att planerna för fastighetsförvaltning har reviderats upp till att öka med ett par procent jämfört med en förväntad nedgång med ett par procent i maj.

Nästa år väntas industrins investeringsvolym vända uppåt och öka med 5 procent. Gruvindustrins investeringar, som hittills under året har varit ett sorgebarn, väntas öka med 8 procent nästa år. Bland tjänstebranscherna spås den investeringstunga fastighetsbranschen öka i linje med 2014, med 2 procent. Transport och magasinering väntas öka med 9 procent.

Ökning av handelslagren

Säsongrensat skedde en lageruppbyggnad från andra till tredje kvartalet med 4,3 miljarder kronor. Det var fjärde kvartalet i följd som lagren blev större och det var den största lagerökningen sedan tredje kvartalet 2012. Lageruppbyggnaden skedde mot bakgrund av en kraftig importökning medan produktion, inhemsk användning och export växte i måttligare takt.

Lagerinvesteringar inklusive värdeföremål
Miljarder kronor i 2013 års prisnivå, säsongrensade värden

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Mätt i årstakt bidrog lagerinvesteringarna med 0,8 procentenheter till BNP-tillväxten. Det var i huvudsak handelsn lager, men även industrins lager som bidrog positivt. Inom handeln skedde en kraftig lageruppbyggnad främst inom partihandeln men även inom motorhandeln. För partihandeln kan ökningen förklaras av att lager ägda i utlandet numera ingår i BNP-beräkningarna. Detta innebär att lagerförändringen skattas utifrån en större lagerstock, vilket

får till följd att variationerna i kronor räknat också kan bli större. De varugrupper som ökade mest var beklädnadsvaror och hemutrustning. Motorhandelns lageruppbyggnad bestod främst av nya bilar. Inom industrilagren visade både insats- och färdigvarulagren en svag ökning, och då det skedde en

stor avveckling i dessa lagertyper förra året blir effekten på BNP positiv.

Kontaktperson: Peter Buvén, 08-506 945 28

Näringsliv

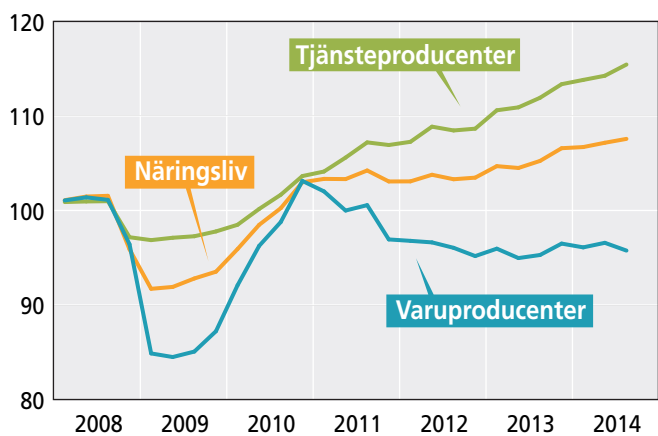
Knapp men stabil uppgång

Näringslivets produktion ökade tredje kvartalet i samma takt som föregående kvartal. Tillverkningsindustrin redovisade en lägre orderingång och produktionen backade rejält, vilket motvägdes av att bygg- och tjänsteproduktionen ökade mer än kvartalet innan. Arbetsproduktiviteten försämrades dock på många håll då produktionen inte ökade i samma takt som arbetsinsatsen. Framåtblickande indikatorer har förbättrats och vissa industribranscher förväntar sig stigande produktionsvolymmer framöver.

Produktionen¹ i näringslivet ökade med 0,4 procent tredje kvartalet, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. Varuproduktionen vände nedåt och minskade med 0,9 procent efter att ha ökat något andra kvartalet. Nedgången var främst en följd av att produktionen inom tillverkningsindustrin sjönk till den lägsta nivån sedan fjärde kvartalet 2009. Produktionen inom byggbranschen steg däremot och dämpade den totala nedgången. Trenden med en ökande tjänsteproduktion höll i sig tredje kvartalet då de tjänsteproducerande branscherna steg med 1,0 procent, vilket var åttonde kvartalet i rad med ökad produktion. Finansbranschen samt företagstjänster bidrog starkt till denna uppgång.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2008=100

Källa: Nationalräkenskaperna

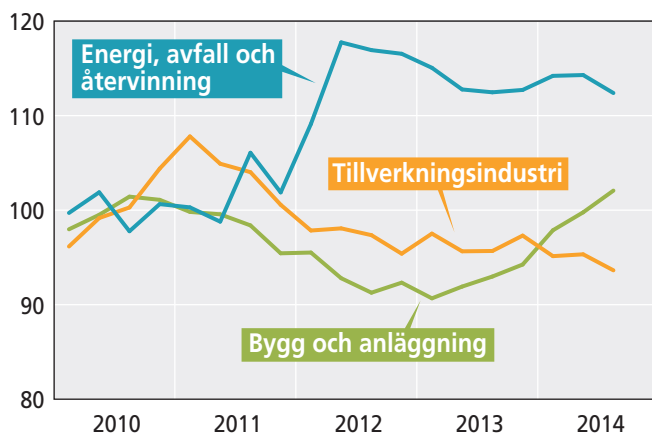
Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Byggbranschen stärkte varuproduktionen

Tillverkningsindustrins svaga uppgång andra kvartalet rekylerade till en desto större nedgång tredje kvartalet då produktionen minskade med 1,8 procent jämfört med kvartalet innan. Utvecklingen var svag för i stort sett alla delbranscher, men bland undantagen återfanns exempelvis trävaru-, massa- och pappersindustrin som redovisade en uppgång för första gången i år och steg med 1,6 procent. Den kemiska industrin minskade produktionen för sjätte kvartalet i rad, och även verkstadsindustrin backade. Flera av industrins delbranscher redovisade dessutom lageruttag av färdigvaror tredje kvartalet, vilket förmodligen kan ha bidragit till den svaga produktionsutvecklingen.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

En ljusglimt inom den svaga varuproduktionen är byggbranschen som ökade med 2,3 procent tredje kvartalet. Byggproduktionen redovisade nedåtgående tendenser under ett par år, men sedan andra kvartalet 2013 har produktionen ökat stadigt. Uppgången, som hör samman med den senaste tidens ökade investeringar i bostäder och övriga byggnader och anläggningar, har bidragit till att dämpa den totala varuproduktionens nedgång. Även energibranscherna inklusive de mindre branscherna för avfallshantering och återvinning minskade sin produktion tredje kvartalet och sjönk med 1,7 procent efter att ha ökat under årets två första kvartal.

¹ Med produktion avses här egentligen förädlingsvärdet, vilket definieras som produktionsvärdet minus insatsförbrukningen.

Efter toppåret 2012 när elproduktionen slog nya rekord har tillväxten i dessa branscher varit svag och legat på en förhållandevis jämn nivå.

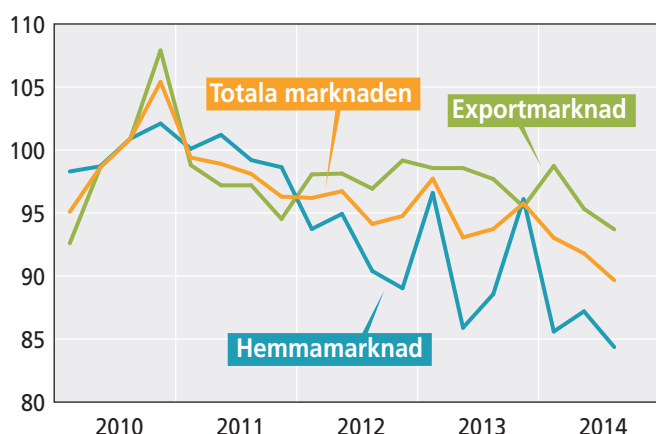
Fortsatt nedgång för industrins ordergång

Tillverkningsindustrins ordergång signalerar inte att industriföretagen kommer att återhämta sig snabbt. Ordergången föll tredje kvartalet säsongrensat och jämfört med andra kvartalet. Efterfrågan från hemmamarknaden minskade med 3,2 procent jämfört med kvartalet innan då ordergången ökade något. Nedgången omfattade nästan alla industrins delbranscher, men industrin för energirelaterade insatsvaror utvecklades starkt och dämpade den totala nedgången.

Tendensen för industrins ordergång har varit svag hela året och sett till totala marknaden har den minskat samtliga kvartal. Trots att den svenska kronan har försvagats har ordergången från utlandet minskat stadigt. Tredje kvartalet minskade exportordergången med 1,7 procent jämfört med kvartalet innan. Majoriteten av industrins delbranscher upplevde en minskad efterfrågan från utlandet. Annan transportmedelsindustri och industrin för elapparatur lyckades dock öka ordervolymer.

Industrins ordergång

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Industrins order- och omsättningsstatistik

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

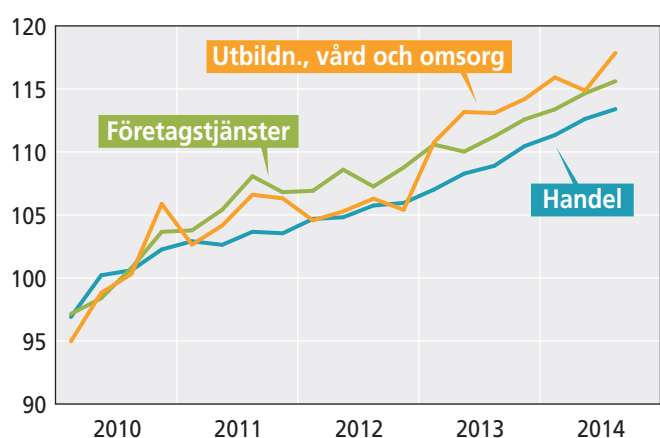
Bred uppgång för tjänstebranscherna

Tjänsteproduktionen ökade med 1,0 procent jämfört med kvartalet innan. Till skillnad från förra kvartalet var det ingen av delbranscherna som redovisade en tydlig nedgång utan hela spektrumet av tjänstebranscher bidrog till uppgången. Den inhemska efterfrågan fortsatte att spela en betydelsefull roll för produktionstillväxten då branscher som vård och omsorg, kultur och personliga tjänster gick starkt framåt. Handelsbranscherna fortsatte också att öka och steg med 0,7 procent, vilket ändå var en avmattning jämfört med tidigare kvartal. Näst efter branschen för utbildning, vård och omsorg som ökade med 3,0 procent gick det bäst för finansbranschen. Där är produktionen emellertid volatil men inte desto mindre steg den säsongrensade produktionen med 2,5 procent från andra till tredje kvartalet.

En betydande andel av tjänsteproduktionen utgörs av företagstjänster där bland annat konsulttjänster, stödtjänster och personaluthyrning ingår. Tillväxten inom företagstjänsterna är direkt beroende av omvärldens efterfrågan och tillväxten inom exportindustrin samt övriga näringslivet. Sammantaget ökade produktionen av företagstjänster med 0,8 procent och fortsatte därmed att långsamt klättra uppåt. Förmodligen motverkades den sammanlagda tillväxten inom företagstjänster av att industrins exportordergång och produktion var svagare än tidigare. Däremot fortsatte bostadsinvesteringarna och produktionen inom bygg- och anläggningsverksamhet att stiga tredje kvartalet, vilket också borde ha ökat efterfrågan på särskilda företagstjänster som tekniska konsulttjänster och arkitekttjänster.

Produktion

Säsongrensade kvartalsvärden. Fasta priser.
Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Högre arbetsinsats

Arbetsinsatsen i näringslivet, mätt som antalet arbetade timmar, har pekat uppåt flera kvartal i rad. Tredje kvartalet ökade antalet arbetade timmar med 1,4 procent, säsongrensat och jämfört med kvartalet innan. I motsats till produktionen ökade arbetsinsatsen inom såväl de varuproducerande som de tjänsteproducerande branscherna. Inom varuproduktionen ökade antalet arbetade timmar med 1,1 procent säsongrensat, vilket främst förklaras av att arbetsinsatsen inom tillverkningsindustrin vände uppåt i samma takt och ökade för första gången i år. I byggbranschen fortsatte timmarna att stiga och ökade med 0,4 procent.

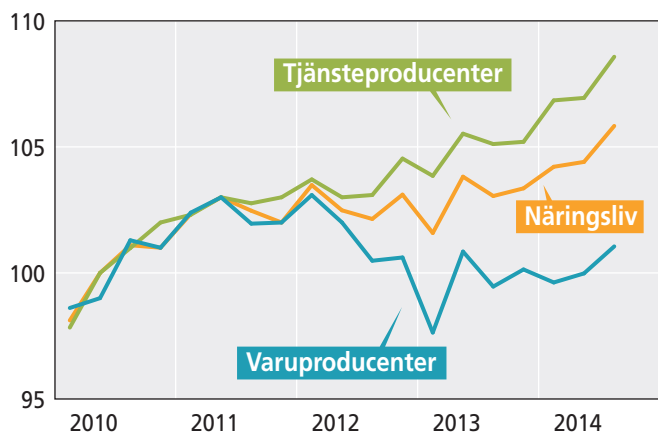
Tjänsteproducenterna redovisade en bred uppgång i arbetsinsatsen som steg med 1,5 procent. I likhet med andra kvartalet var utvecklingen inom utbildning, vård och omsorg mycket god, där timmarna ökade med 3,3 procent. Inom handeln, som sysselsätter en stor del av de anställda i tjänstesektorn, ökade timmarna med 2,0 procent efter att ha minskat något andra kvartalet. Även inom företagstjänster, transporttjänster och fastighetsförvaltning ökade arbetsinsatsen jämfört med andra kvartalet.

Trenden för helåret förefaller alltså vara positiv för näringslivet som helhet, även om ökningstakten mellan kvartalen har varierat. Den ojämna inledningen på året kan delvis bero på

att påsken inföll sent detta år, och säsongrensningssmodellen lyckas inte alltid kompensera fullt ut för tillfälliga effekter som varierar mellan åren.

Arbetade timmar

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

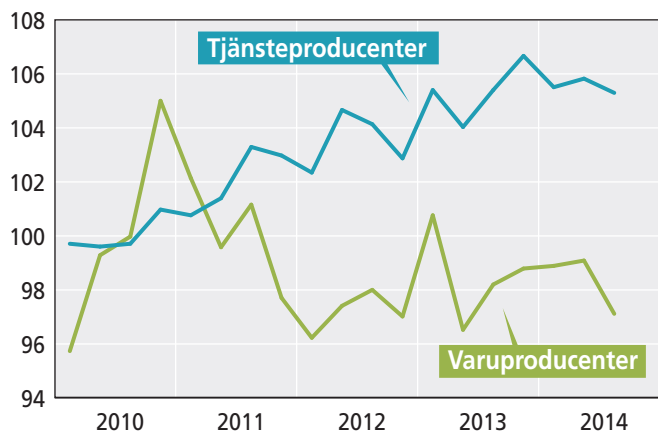
Minskad produktivitet

Arbetsproduktiviteten i näringslivet föll tredje kvartalet då den ökade arbetsinsatsen inte resulterade i en lika stor produktionsökning. Sammantaget föll arbetsproduktiviteten med 1,0 procent jämfört med kvartalet innan. Nedgången förklaras främst av att de varuproducerande branscherna, med undantag för byggbranschen, tappade rejält i produktivitet. Arbetsproduktiviteten i varubranscherna har ökat de senaste fyra kvartalen, men tredje kvartalet bröts den positiva trenden och produktiviteten rasade med 1,9 procent.

Även bland tjänsteproducenterna steg arbetsinsatsen mer än produktionen, särskilt inom tungt vägande branscher såsom handel och transporttjänster. Inom finansbranschen ökade däremot produktiviteten, och inom företagstjänster var produktiviteten oförändrad. Sammanlagt minskade arbetsproduktiviteten med 0,5 procent i de tjänsteproducerande branscherna. Årsjämförelser ger dock en bättre och mer rättvis bild av produktiviteten över tid, och det säsongrensade kvartalsvisa produktivitetssmåtten bör därför tolkas med viss försiktighet.

Arbetsproduktivitet

Säsongrensade kvartalsvärden. Index 2010=100

Källa: Nationalräkenskaperna

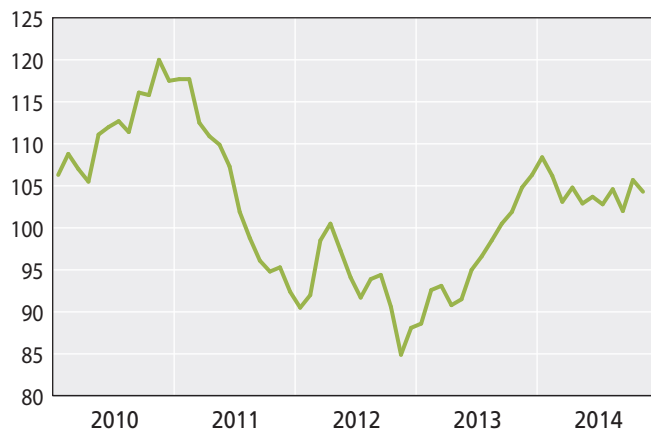
Data t.o.m. tredje kvartalet 2014

Förhoppningsfullt i tillverkningsindustrin

Trots att tillverkningsindustrin redovisade en lägre orderinång och minskade sin produktion tredje kvartalet förefaller bilden av den närmaste framtiden se desto ljusare ut. Konjunkturinstitutets konfidensindikator för tillverkningsindustrin ökade i november och ligger nu åtta enheter över det historiska genomsnittet. Det var framförallt industriföretagens bedömning av orderstockarna som drog upp indikatorvärdet. Starkast har utvecklingen av exportorderinång varit inom elektronik- och motorfordonsindustrin samt inom industrin för elapparatur. Sett till hela näringslivet backade dock konfidensindikatorn och uppgick till 104,3 i november, där ett indikatorvärde på 100 betecknar det historiska genomsnittet. Såväl bygg- och anläggningsverksamhet som handel och privata tjänstenärings bidrog till denna nedgång. Samtliga indikatorer för näringslivet befann sig dock på ett värde som var starkare än normalt, förutom indikatorn för privata tjänstenärings som befann sig på en normal nivå. Enligt tjänsteföretagen i konfidensindikatorn var den samlade efterfrågan lägre än normalt i november. Det stämmer även överens med Almegas tidigare förväntningar om att tjänsteproduktionen kommer att mattas av under fjärde kvartalet. I nuläget pekar dock konfidensindikatorn på att de flesta tjänsteföretag räknar med en ökad efterfrågan och produktionstillväxt de kommande tre månaderna. Tjänsteföretagens förhoppningar, byggbranschens tillväxt och den ökade orderinång inom industrin ger signaler om att produktionen i näringslivet kommer att öka framöver, även om det återstår att se om företagens förväntningar kommer att förverkligas i faktiska utfall.

Konfidensindikator näringslivet

Säsongrensade månadsvärden. Index, medelvärde=100

Källa: Konjunkturinstitutet

Data t.o.m. november 2014

Kontaktperson: Marcus van der Poll, 08-506 947 62

Arbetsmarknad

Arbetsmarknaden fortsatte att stärkas

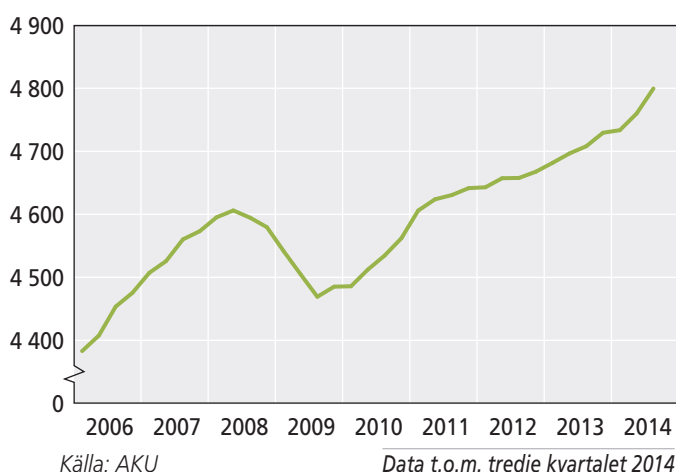
Arbetsmarknaden fortsatte att ge positiva signaler på både utbuds- och efterfrågesidan tredje kvartalet. Arbetskraften, men framförallt sysselsättningen, steg återigen vilket sänkte arbetslösheten. Sysselsättningsgraden är nu tillbaka på förkrisnivåer och även arbetskraftsdeltagandet är högt. Tredje kvartalet stärktes arbetsmarknaden framförallt bland kvinnor och arbetslösheten var fortsatt klart lägre än för männen.

Kvinnor och utrikes födda drev upp sysselsättningsökningen

Antalet sysselsatta fortsatte att öka tredje kvartalet jämfört med kvartalet innan. Efter en tydlig uppgång andra kvartalet tilltog ökningstakten ytterligare tredje kvartalet. Enligt säsongrensade uppgifter från arbetskraftsundersökningen (AKU) steg sysselsättningen med 0,8 procent jämfört med föregående kvartal. Det är den största ökningen sedan början av 2011 och uppgången har nu pågått sedan slutet av 2009. Sysselsättningsutvecklingen tredje kvartalet var särskilt positiv för kvinnor där sysselsättningen ökade med 1,1 procent jämfört med föregående kvartal. Detta ska jämföras med sysselsättningen för männen som steg med 0,6 procent. De utrikes födda bidrog stort till den ökande sysselsättningen med en uppgång på 3,5 procent. Detta följde på tre kvartal med ökningstakter på över 1 procent jämfört med föregående kvartal. Trots att gruppen är betydligt mindre än gruppen inrikes födda stod den för den största uppgången även mätt i absoluta tal.

Sysselsatta 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Tusental

Sysselsättningsgraden för personer i åldern 15–74 år uppgick tredje kvartalet till 66,5 procent av befolkningen. Tendensen har varit stigande sedan början av 2010 om än med en avmattning åren 2011–2012. Hittills under året har sysselsättningsgraden stigit i en snabbare takt än de senaste åren. Sedan vändningen efter finanskrisen mot slutet av

2009 har antalet sysselsatta ökat med 330 000 personer. Ökningen i sysselsättningsgraden har dock varit mer begränsad till följd av att även befolkningen har ökat snabbt under senare år.

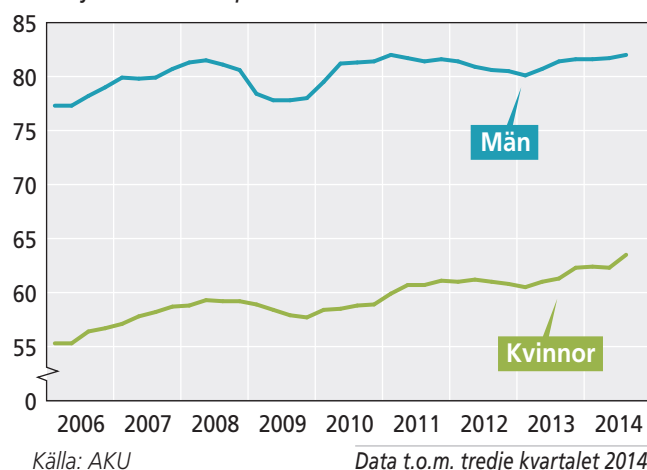
Efter tredje kvartalet har även ett utfall för oktober kommit som visar en något svagare utveckling. I oktober sjönk sysselsättningen något både i antal och som andel av befolkningen.

Markerad uppgång i antalet arbetade timmar

Tredje kvartalet visade en rejäl uppgång av antalet arbetade timmar i säsongrensade tal. Totalt ökade timmarna med 1,1 procent jämfört med kvartalet innan. Uppgången skedde för både kvinnor och män, men var betydligt mer framträdande för kvinnor där uppgången var den kraftigaste sedan 2006. Även om uppgången var mer måttlig för männen var det ändå en tydligare uppgång än de tre föregående kvartalen. Skillnaderna i utveckling mellan kvinnor och män speglas i viss mån även i branschutvecklingen. Antalet arbetade timmar steg allra kraftigast inom vård och omsorg samt utbildning, branscher där andelen kvinnor är stor. Timmarna inom tillverkningsindustrin var oförändrade, vilket innebär en stabilisering jämfört med de två senaste kvartalerna då arbetade timmar inom industrin minskade i snabb takt. Tendensen sedan mitten av 2011 är fortsatt klart negativ. Det senaste utfallet visar att antalet arbetade timmar minskade i oktober.

Arbetade timmar 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsongrensade månadsdata. Miljoner timmar per vecka

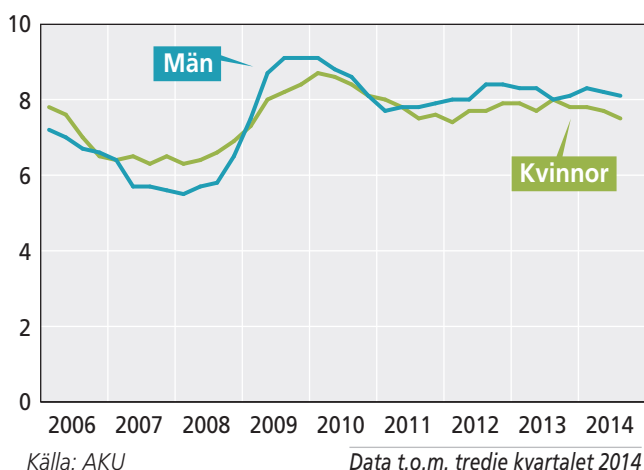
Arbetslösheten sjönk trots stigande arbetskraft

Arbetslösheten fortsatte att minska tredje kvartalet i både absoluta och relativa tal säsongrensat. Den relativa arbetslösheten sjönk från 8,0 till 7,8 procent av arbetskraften från andra till tredje kvartalet. Efter att ha legat på eller strax över 8 procent i över ett år har nu arbetslösheten sjunkit

två kvartal i rad. Tendensen med sjunkande arbetslöshet i både absoluta och relativa tal märktes för både kvinnor och män, men var tydligast för kvinnor. I relativa tal var arbetslösheten fortsatt lägst för kvinnor, 7,5 procent mot männens 8,1 procent. Arbetslösheten bland kvinnor har, med några få undantag, legat lägre än för männen sedan årsskiftet 2008–2009. Männen högre arbetslöshet förklaras delvis av den svaga sysselsättningsutvecklingen inom industrin och i viss mån även inom byggbranschen.

Andel arbetslösa 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsonggrensade månadsdata.
Procent av arbetskraften

Trots att efterfrågan på arbetskraft är stor och sysselsättningsgraden är den högsta sedan mitten av 2008 har inte arbetslösheten sjunkit i motsvarande grad. En stor del av förklaringen är den snabbt växande arbetskraften och arbetskraftsdeltagandet. Arbetskraften som andel av befolkningen i ålder 15–74 år var tredje kvartalet drygt 72 procent säsonggrensat, det högsta sedan åtminstone 2001.

Andel i arbetskraften 15–74 år

Kvartalsmedelvärden av säsonggrensade månadsdata.
Procent av befolkningen

Långtidsarbetslösheten, personer i åldern 15–74 år som varit arbetslösa i minst 27 veckor, uppgick under tredje kvartalet till 114 000 personer. Det är en klart högre nivå än sommaren 2008 då långtidsarbetslösheten började stiga snabbt. Däremot har nivån sjunkit tillbaka från toppen på 147 000 långtidsarbetslösa under våren 2010.

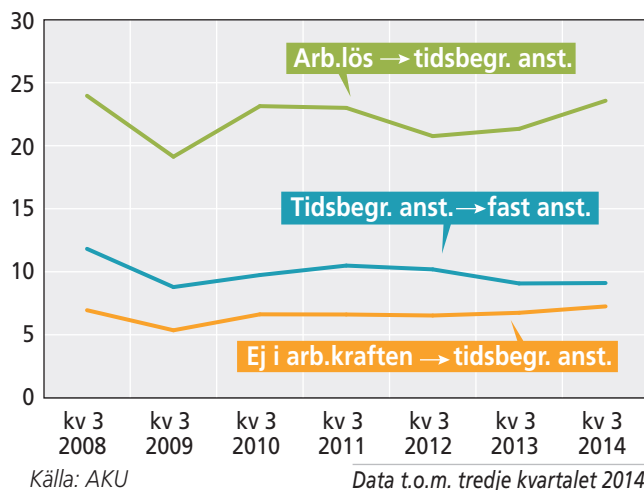
AKU-utfallet i oktober visade på att den relativa arbetslösheten vände uppåt efter nedgången tredje kvartalet.

Jobbchanserna fortsatte stiga

Chansen för en arbetslös person att få en tidsbegränsad anställning ökade tredje kvartalet i år jämfört med motsvarande kvartal i fjol. Ökningen var betydligt mer markerad än vid motsvarande period i fjol. Även för personer utanför arbetskraften steg chansen att få en tillfällig anställning något. Detta var första gången sedan 2009 som chanserna för denna grupp att få en anställning ökade och ligger nu något högre än 2008. Däremot var chansen att gå från en tidsbegränsad anställning till en fast anställning oförändrad på en nivå klart lägre än 2008. Detta antyder att även om personer kommer in på arbetsmarknaden har de svårt att etablera sig där.

Jobbchanser

Övergångsandelar mellan olika tillstånd på arbetsmarknaden från kvartal 2 till kvartal 3 respektive år (15–74 år). Procent

SCB:s vakansstatistik visar att antalet vakanser¹ i privat sektor sjönk tredje kvartalet. Det är en viss tillbakagång efter den kraftiga ökningen andra kvartalet. Nivån på vakanserna är dock fortsatt hög, något som tyder på en svårighet för företagen att rekrytera. Antalet lediga jobb steg tredje kvartalet, säsonggrensat och jämfört med föregående kvartal. Den tydligt stigande tendensen för lediga jobb håller därmed i sig och antalet är nu det högsta sedan början av 2001. Ett stort antal lediga jobb samtidigt som arbetslösheten är hög och endast långsamt fallande är en indikation på en sämre matchningseffektivitet på arbetsmarknaden.

Kontaktperson: Tomas Thorén, 08-506 941 46

¹ Vakanser avser obemannade lediga jobb som kan tillträdas omedelbart. Lediga jobb är tjänster till vilka arbetsgivaren har påbörjat en extern rekrytering av en medarbetare men ännu inte tillsatt någon.

Utveckling av några indikatorer på arbetsmarknaden

Säsongrensade uppgifter där inget annat anges

År		Antal sysselsatta 15–74 år	Andel sysselsatta av befolkn. 15–74 år	Antal arbetslösa 15–74 år	Andel arbetslösa av arb.kraften 15–74 år	Antal personer utanför arb.kraften 15–74 år	Arbetade timmar 15–74 år	Antal lediga jobb	Antal varsel*
Kvartal		1 000-tal	Procent	1 000-tal	Procent	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal	1 000-tal
2011	1	4 606	65,3	394	7,9	2 057	141 900	61	8
	2	4 624	65,4	391	7,8	2 054	142 400	66	11
	3	4 631	65,4	383	7,6	2 067	142 100	68	10
	4	4 642	65,5	391	7,8	2 057	142 600	65	17
2012	1	4 643	65,4	388	7,7	2 069	142 400	69	17
	2	4 657	65,5	397	7,9	2 055	142 100	67	14
	3	4 658	65,4	410	8,1	2 054	141 600	65	15
	4	4 668	65,5	414	8,2	2 048	141 300	63	26
2013	1	4 682	65,6	414	8,1	2 044	140 600	64	17
	2	4 697	65,7	409	8,0	2 045	141 800	61	16
	3	4 708	65,7	407	8,0	2 047	142 700	61	11
	4	4 729	65,9	410	8,0	2 034	143 900	67	15
2014	1	4 734	65,9	417	8,1	2 035	144 000	69	13
	2	4 760	66,1	412	8,0	2 027	143 900	70	13
	3	4 800	66,5	406	7,8	2 007	145 500	71	10
Källor:		AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	AKU	KV	Af

* Ej säsongrensade uppgifter

Effekter av ENS 2010 i EU

Omläggningen medför ändrad EU-avgift

Omläggningen till nya statistikregelverket ENS 2010 har inneburit en revidering av BNP-nivån i EU-länderna. Störst effekt av metodändringarna, främst på grund av förändrad bokföring av Forskning och utveckling (FoU), noterades i Sverige och Finland. De nya beräkningarna medför troligtvis att medlemsavgiften till EU kommer att ändras. Enligt preliminära uppgifter blir Sveriges avgift något lägre, medan Storbritannien får en rejäl avgiftshöjning.

Sedan september 2014 har alla medlemsstater inom Europeiska Unionen anpassat sina nationalräkenskaper till den uppdaterade förordningen för Europeiska national- och regionalräkenskapssystemet 2010 (ENS 2010). ENS 2010 är den europeiska varianten av det likaledes uppdaterade System of National Accounts 2008 (SNA 2008), som är resultatet av ett omfattande samarbete på internationell nivå mellan FN, OECD, IMF, Världsbanken och EU. Forskare och experter på nationalräkenskaper i olika länder har i stor utsträckning deltagit i arbetet med utvecklingen av nya SNA och ENS.

ENS 2010 ersätter ENS 1995, vilken har gällt sedan 1999 för EU:s medlemsländer. Nationalräkenskaper används i många olika sammanhang för såväl politiska som administrativa och analytiska syften men var från början mest ett verktyg för ekonomisk analys. BNP per capita ses ofta i sammanhang om indelning i rikare och fattigare länder, bl.a. för att avgöra vilka länder som ska få bidrag från Världsbanken. Nationalräkenskaper används också för att fördela avgifter till olika internationella organisationer, som till exempel FN

och OECD. Indikatorer som offentligt sparande och budgetsaldo beräknas för att hålla koll på de offentliga finanserna. Därför har implementeringen föregåtts av en omfattande information till olika kategorier av användare. Det har varit viktigt att förmedla alla förändringar som den uppdaterade förordningen medför.

För att tydliggöra skillnaderna mellan den tidigare och den nya förordningen så har också ett antal handböcker och manualer uppdaterats. De innehåller detaljerade beskrivningar av specifika områden samt definitioner och principer för beräkningar. Det gäller exempelvis för kvartalsdata, pris- och volymkomponenter, regionala beräkningar samt detaljerade underlag för redovisning av sparande och budgetsaldo inom offentlig förvaltning. Mest arbete har naturligtvis ägnats åt de områden som är helt eller delvis nya eller har en annorlunda behandling inom SNA 2008 och ENS 2010. Det gäller då i första hand hur forskning och utveckling (FoU) ska registreras, förändrad redovisning av militära vapensystem, pensionsskulder samt olika utlandstransaktioner¹.

Vad blev resultatet av omläggningen?

En första sammanställning för EU-länderna redovisades i oktober. Den största förändringen med ENS 2010 är att utgifter för FoU och militära vapensystem ska redovisas som investeringar och inte som tidigare en kostnad i produktio-

¹ Detaljerad information om vilka de viktigaste förändringarna är finns i tidigare artiklar i Sveriges ekonomi. Se särskilt nummer 3 och 4 från 2013.

nen. Den innebär en höjning av BNP-nivån i form av ökat förädlingsvärde, höjda investeringar och avskrivningar samt ökat driftöverskott.

I samband med omläggningen till ENS 2010 uppdaterade alla länder också sina beräkningar med ny information från olika källor samt förbättrade modellberäkningar.

Tillsammans med övriga uppdateringar, hade de flesta länder även krav på att förbättra beräkningarna till följd av så kallade reservationer. Dessa reservationer läggs fast i samband med de revisioner av ländernas bruttonationalberäkningar som utförs av Eurostat. Uttömmande och likvärdiga beräkningar av Bruttonationalinkomsten (BNI) är mycket viktigt eftersom en stor del av medlemsavgiften till EU baseras på ländernas BNI-data. Numera är cirka 75 procent av medlemsavgiften baserad på BNI.

Justeringarna i BNP-nivån varierade mycket för olika länder. År 2010 hade Cypern den största justeringen med +9,5 procent följt av Nederländerna med +7,6 procent. Minst förändring redovisade Luxemburg med +0,2 procent och Lettland med -0,1 procent.

Fördelning av olika typer av uppdateringar

Uppdateringarna kan delas in i tre olika grupper. Den första gruppen är metodförändringar till följd av införandet av ENS 2010. Den andra gruppen är förbättringar i underlag och beräkningar utifrån de reservationer som lagts fast i samband med EU-revisioner av tidigare beräkningar baserade på ENS 1995. Dessa reservationer skulle för alla länder, utom de nya medlemmarna Bulgarien och Rumänien, vara justerade med förbättrade beräkningar i samband med redovisningen i september 2014.

Den tredje gruppen består av övriga förbättringar i dataunderlag och metoder som införts vid detta revideringstillfälle. Nationalräkenskaperna behöver ses över med uppdaterade nivåestimat emellanåt. Vid dessa översyner görs extra genomgångar för att uppdatera olika underlag till senast möjliga nivåer. I nationalräkenskapernas tidsserier kan inte plötsliga nivåbrott för ett visst år tas in, utan tidsserierna måste hänga ihop över en lång följd av år. Därför kan inte nivåjusteringar tas in i materialet utom vid större omläggningar. Större uppdateringar görs i de flesta länder ungefär vart femte år.

Effekt av nya ENS

Metodändringar på grund av den nya förordningen ENS 2010 har medfört en höjning av BNP-nivån med i genomsnitt 2,3 procent för EU-länderna år 2010. Av dessa bidrog FoU-omläggningen med 1,9 procent. Alla övriga förbättringar av beräkningarna har medfört en höjd BNP-nivå med i snitt 0,4 procent.

De största effekterna på BNP av metodändringarna noterades i Sverige med 4,4 procent följt av Finland med 4,2 procent. Såväl i Sverige som i Finland kan 4 procent tillskrivas FoU-investeringar. Lägst metodmässiga justeringar hade Bulgarien, Kroatien och Malta med höjningar på 0,4–0,5

procent. Även här utgjorde FoU den största bidragande orsaken.

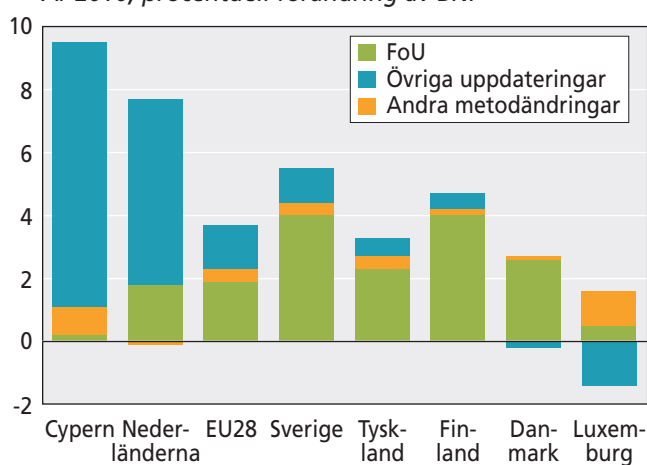
Effekt av statistiska ändringar i datunderlag och modeller

Effekter av uppdaterade källor och beräkningar i övrigt uppgick som mest till +8,4 procent för Cypern, följt av Nederländerna med +5,9 procent. Negativa justeringar redovisades av Estland, Danmark, Österrike, Lettland och Luxemburg på mellan -0,2 och -1,4 procent.

Effekterna på BNP för EU samt ett urval av länder framgår av diagrammet nedan, fördelade på FoU respektive andra metodändringar samt övriga förbättringar av beräkningarna.

Effekt på BNP av ENS 2010 och övriga uppdateringar

År 2010, procentuell förändring av BNP

Källa: Eurostat

Förändringarna för Sverige beskrevs mer i detalj i nummer 3 2014 av Sveriges ekonomi.

Vad händer med medlemsavgiften till EU?

EU:s budget finansieras till största delen av så kallade egna medel som består av avgifter från EU-länderna. Idag finns det tre typer av egna medel:

- Traditionella egna medel d.v.s. tullar och liknande avgifter.
- En avgift baserad på momsintäkter.
- En avgift som baseras på ländernas BNI.

Den BNI-baserade avgiften är en så kallad kompletterande resurs eftersom dess storlek fastställs i förhållande till budgetens andra inkomstkällor. Den utgör en enhetlig procentandel av summan av samtliga medlemsländers BNI och fastställs som ett led i budgetförfarandet. Den står för cirka 75 procent av EU:s inkomster. Egna medel baserade på BNI utgör huvuddelen av unionens inkomster.

En första preliminär sammanställning av hur tidigare års medlemsavgifter påverkas av de reviderade beräkningarna har presenterats. Det framgår vilka justeringar som gjorts med hänsyn till moms- och BNI-medel för perioden 1995–2013. Anledningen till att justeringar av avgifterna görs

tillbaka i tiden beror på att länderna har haft reservationer, d.v.s. inte godkända delar på sina tidigare beräkningar från de revisioner som Eurostat genomfört av respektive lands beräkningar. När nya beräkningar utifrån reservationer nu har tagits in i ländernas nationalräkenskaper ger det följande effekter för respektive lands medlemsavgifter.

Nettoeffekt på medlemsavgiften av NR-uppdateringar Miljoner euro, preliminära uppgifter

Medlemsländer	Nettoeffekt
Belgien	-170,5
Bulgarien	+7,0
Cypern	+42,4
Danmark	-779,2
Estland	-6,4
Finland	-180,5
Frankrike	-1 016,3
Grekland	+89,4
Irland	+6,5
Italien	+340,1
Kroatien	-32,5
Lettland	+6,5
Litauen	-18,2
Luxemburg	-90,9
Malta	+13,1
Nederländerna	+642,7
Polen	-316,7
Portugal	-0,5
Rumänien	-31,4
Slovakien	-60,2
Slovenien	-17,9
Spanien	-168,9
Storbritannien	+2 125,3
Sverige	-132,8
Tjeckien	-21,6
Ungern	-32,4
Österrike	-294,3
Totalt	-419,9

Källa: EU

BNI-avgiften kommer att baseras på nationalräkenskaper beräknade enligt ENS 1995 ännu något/några år framöver. Övergången till att använda ENS 2010 är beroende av att den BNI-förordning¹ som gäller för uttag av medlemsavgifterna först måste godkännas av alla länder, vilket i dagsläget beräknas ta till år 2016.

Vad händer nu?

Knappt har den nya förordningen hunnit kallna, förrän arbetet med nästa upplaga drar igång. I den nya SNA 2008 finns ett helt kapitel om framtida forskningsområden som skulle kunna vara aktuella att inkludera i nästa upplaga. Och redan i april 2015 har OECD och IARIW² inbjudit till en sammankomst för att diskutera vilka förslag som bör läggas fram och vilka utmaningar vi ser inför nästa uppdatering av nationalräkenskapsförordningen. Även i SNA 2008 finns en forskningsagenda med framtida uppslag.

Kontaktperson: Birgitta Magnusson Wärmark,
08-506 945 51

¹ GNI Regulation (Council Regulation (EC, EURATOM) No 1287/2003 of 15 July 2003.

² International Association on Research in Income and Wealth.

Premiepensionen och Maastrichtskulden

Förändrad redovisning av premiepensionen

Pensionsmyndigheten bildades 2010 och tog över administrationen av premiepensionen från Premiepensionsmyndigheten, vilket medförde att Nationalräkenskapernas redovisning av premiepension behövde göras om. Denna förändring genomfördes i samband med den allmänna översynen av Nationalräkenskaperna i september 2014. Den här artikeln redogör för de viktigaste skillnaderna mellan nuvarande och tidigare redovisning med särskilt fokus på förändringarna av Maastrichtskulden.

Maastrichtskulden är det mått på offentliga förvaltningens bruttoskuld som används i EU:s stabilitets- och tillväxtpakt samt i konvergenskriterierna för EU:s monetära union. Den omfattar stora delar av den konsoliderade offentliga bruttoskulden men inte pensionsskulder. Att den ändrade redovisningen kunnat få inverkan på Maastrichtskulden beror

på hur pensionsmedlen placeras under den s.k. tillfälliga förvaltningen, d.v.s. perioden mellan intjänande och när medlen placeras i enlighet med spararnas önskemål. Under denna period följer Pensionsmyndigheten strikta placeringsregler där statsobligationer och statsskuldväxlar utgör viktiga placeringar. När Pensionsmyndigheten tog över ansvaret för premiepensionen från Premiepensionsmyndigheten (PPM) innebar det även att skulden mellan staten och PPM flyttades in i den offentliga förvaltningen och där konsolideras den bort från den redovisade Maastrichtskulden. Pensionsmyndigheten liksom tidigare PPM följer försäkringsmässiga principer i sin administration och förvaltning av pensionsmedel.

Premiepensionen är som antyds en premiebaserad pensionsplan, d.v.s. kostnaden begränsas till den inbetalda premien som f.n. motsvarar 2,5 procent av den pensionsgrun-

dande inkomsten upp till 7,5 inkomstbasbelopp. Dessutom bidrar staten med premier för vissa kategorier av individer som temporärt har reducerade löneinkomster. Bland dessa återfinns arbetslösa, sjukskrivna och föräldralediga. Premiepensionen är även en del av det allmänna pensionssystemet men har en särskild ställning eftersom det är spararna som individuellt bestämmer hur den egna delen av pensionsmedlen ska placeras och resultatet av placeringen avgör hur stor premiepensionen blir.

Efter ett beslut av Eurostat 2004 blev det klart att premiebaserade pensionsplaner där spararna tar placeringsrisken ska redovisas utanför den offentliga förvaltningen. År 2007 ändrades redovisningen och PPM fick ställning som ett offentligt försäkringsbolag inom den finansiella bolagssektorn och hamnade därmed utanför den offentliga förvaltningen. I nationalräkenskaperna (NR) omfattar den offentliga pensionsskulden inte premiepensionen annat än för mindre delar där Pensionsmyndigheten tar ansvar för pensionens värdeutveckling.

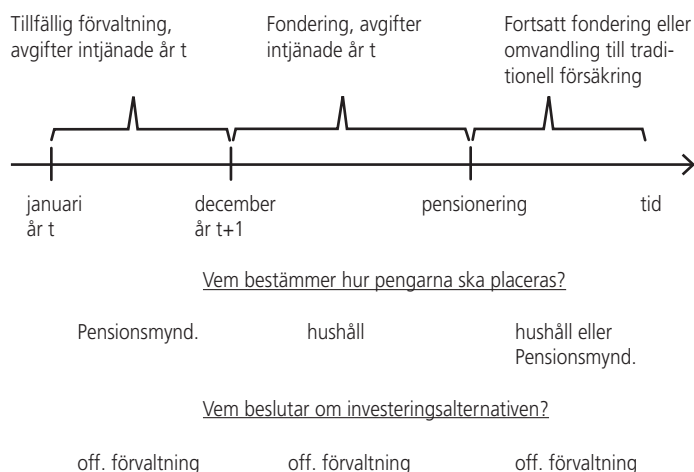
Premiepensionens olika delar

För att förstå hur premiepensionen redovisas i NR är det nödvändigt att känna till hanteringen av pensionsmedlen från intjänandet till den utbetalda pensionen och hur pensioner ska redovisas i NR. I NR bokförs upplupna kostnader och intäkter. Det innebär att när pensioner intjänas ska de också redovisas som en del av hushållens pensionstillgångar. Innebörden av detta är att samma månad en individ får lön som ger upphov till premiepension uppstår en fordran från hushållet mot den enhet som erhåller de sociala avgifter som utgör betalningen av premiepensionsavgiften. När premiepensionsmedlen flyttas mellan olika enheter följer hushållens fordran med till den nya enheten.

För att fortsatt kunna redovisa premiepensionens fondsparande utanför den offentliga förvaltningen har en statistisk enhet skapats i NR. Den benämns som tidigare PPM efter den myndighet som fram till och med 2009 hade det administrativa ansvaret och den ingår fortsatt i sektor S.129 Pensionsinstitut. För att kunna redovisa fondsparande som ett pensionsparande är det nödvändigt att det finns en enhet, om än fiktiv, mellan de fonder pensionsmedlen är placerade i och hushållen. I annat fall skulle det inte framgå att det är pensionsfordran hushållen har utan bara att hushållen har andelar i investeringsfonder. Det är en viktig skillnad eftersom vanliga investeringsavtal kan sägas upp när som helst och pengarna användas till konsumtion medan pensionsmedlen inom premiepensionen kan börja tas ut först vid 61 års ålder.

Tiden från att premiepension tjänas in till dess att pensionen betalas ut genomlöper pensionsmedlen två till tre viktiga faser; tillfällig förvaltning, fondsparande samt eventuellt traditionell försäkring om denna möjlighet väljs antingen i stället för fondsparande direkt efter den tillfälliga förvaltningen eller som ett alternativ vid eller efter pensionering.

Premiepensionens tre huvudsakliga faser

Fas 1 – Tillfällig förvaltning

Den första fasen i premiepensionsparandet är den s.k. tillfälliga förvaltningen som Pensionsmyndigheten administrerar. Denna fas omfattar perioden från att de preliminära avgifterna betalas i form av sociala avgifter för intjänandeåret fram till att den pensionsgrundande inkomsten fastställs vid taxeringen året efter intjänande. I november–december fastställer Pensionsmyndigheten de individuella pensionsrätterna för föregående år som även omfattar kompletterande medel för individer med temporärt reducerad löneinkomst. I december placeras pensionsrätterna i de fondalternativ individerna valt.

Under den tillfälliga förvaltningen sker ingen uppdelning av medlen på individuella konton utan allt förvaltas gemensamt och delas sedan upp i enlighet med de fastställda premierna. Det betyder att individer för vilka skillnaden är stor mellan de preliminära och fastställda premierna inte gynnas eller missgynnas av detta. Ansvaret för placeringsinriktningen är bestämd av staten och följs av Pensionsmyndigheten. Det finns således inget utrymme för individen att påverka hur medlen förvaltas under denna fas.

Pensionsmedlen placeras enligt regeringens föreskrifter i följande värdepapper; nominella statsobligationer, realränteobligationer utgivna av staten eller säkerställda bostadsobligationer. Dessutom håller Pensionsmyndigheten en viss del i transaktionskassan som tillsammans med statsskuldväxlar utgör betalningsberedskapen. Men det finns ingen individuell koppling mellan pensionsfordran och de värdepapper den är placerad i och således går det inte att föra hushållens fordran direkt mot staten och bostadsinstitutet som fallet är vid individuellt fondsparande i exempelvis s.k. unit-linked försäkringar.

Fas 2 – Fondering enligt spararnas önskemål

När pensionsmedlen överförs från den tillfälliga förvaltningen placeras de i enlighet med spararnas önskemål. I detta skede administrerar Pensionsmyndigheten individuella konton som beroende på placeringsinriktning ger olika avkastning och värdeutveckling på de sparade medlen. För närvarande finns det cirka 800 olika investeringsalternativ

att välja mellan. De individuella kontona belastas även med förvaltningsavgifter både från fondbolagen och från Pensionsmyndigheten. Förvaltningsavgifterna belastar spararna utifrån det samlade fondvärdet.

Fas 3 – Pensionering

Vid pensionering räknas den månatliga pensionsutbetalningen ut genom att dividera fondförmögenheten med ett s.k. delningstal. Delningstalet beräknas bl.a. utifrån den sannolikt återstående livslängden. Det finns under pensionstiden även möjlighet att omvandla fondvärdet till en traditionell försäkring med ett garanterat månatligt pensionsbelopp. Beloppet garanteras av Pensionsmyndigheten som tar risken i den fortsatta placeringen. Vid och efter pensionering är det även möjligt att koppla efterlevandeskydd till pensionen men då kommer utbetalningarna att vara något lägre. I detta fall får man heller inte tillgodogöra sig några arvsvinster som uppstår då andra individer i samma åldersklass avlider och efterlämnar pensionsmedel.

Premiepensionen i NR

Under den period PPM hade ansvar för premiepensionen redovisas den i NR helt och hållet utanför den offentliga förvaltningen. Efter beslut från Eurostat ändrades PPM:s sektortillhörighet år 2007 från att ha redovisats som ett offentligt pensionsinstitut till att ingå i den finansiella bolagssektorn. Premiepension har i NR även fått karaktären av tjänstepension, t.ex. redovisas förändringen i pensionsbehållning vilket inte är fallet för allmänna pensioner (inkomst- och tilläggspension). Dessutom beräknas skattekvoten exklusive avgifterna till premiepensionen eftersom den har karaktären av individuellt sparande.

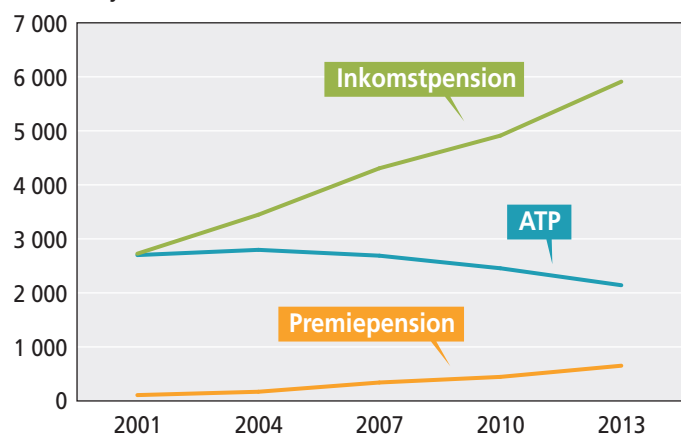
Redovisningen omfattar hela perioden från 1995 då sparandet startade till och med 2009 då PPM gick upp i den betydligt större Pensionsmyndigheten. Pensionsmyndighetens huvudsakliga ansvar utgörs av pensioner inom inkomstpension och tilläggspension (ATP). I diagrammet nedan visas förhållandena mellan de samlade pensionstillgångarna i de tre olika pensionsplaner som det allmänna pensionssystemet omfattar.

Till skillnad från PPM ingår Pensionsmyndigheten i den offentliga förvaltningen och mer specifikt i sektorn sociala trygghetsfonder som är den del av det offentliga som administrerar fonderade socialförsäkringssystem. Detta innebär att de relationer PPM hade med staten och som Pensionsmyndigheten tagit över har ändrat karaktär från att vara en relation mellan offentlig förvaltning och bolagssektorn till att vara en intern relation inom den offentliga förvaltningen. Detta har som vi ska se betydelse för sammanställningen av Maastrichtskulden.

Av diagrammet framgår det att premiepension utgör en mindre del av hushållens samlade pensionsfordran. Tilläggspension som är en rest från det tidigare pensionssystemet håller på att fasas ut och 2018 är sista år för nyintjänande till tilläggspension. Men redan nu är uttagen av pensioner större än nysparande samt värdeförändringar vilket gör att

skulden sakta minskar.

Den allmänna pensionsskulden
Miljarder kronor

Källa: Pensionsmyndigheten

Data t.o.m. 2013

Relationen mellan de olika delarna inom premiepensionen sammanfattas i tabellen nedan. Tabellen beskriver utifrån hushållens perspektiv hur pensionsbehållningen förändras från ingången av 2012 till årets slut. Pensionsbehållningen utgörs till övervägande del (92 procent) av fondförsäkringstillgångar för vilka hushållen tar placeringsrisken. Det är denna del som redovisas inom pensionsinstitut (PPM) utanför offentlig förvaltning. Övriga delar ingår som pensionskulld inom sociala trygghetsfonder.

Nyintjänandet redovisas inom den tillfälliga förvaltningen och består av: arbetsgivarnas avgifter, det statliga ålderspensionstillägget, egenföretagares avgifter (egenavgifter) samt kompletterande avgifter som utgörs av avkastning på tillgångarna i den tillfälliga förvaltningen. Dessa poster summerar till förändringen av hushållens premiepensionsbehållning. I NR-systemet neutraliserar förändringen i pensionsbehållning den effekt avgifter och ersättningar annars skulle få på det finansiella sparandet. I tabellen noteras inga förvaltningskostnader för denna del av premiepension utan de ingår i den kostnad som Pensionsmyndigheten tar ut och som fördelas mellan traditionell och fondförsäkring.

Varje år överförs de ackumulerade pensionsavgifterna jämte avkastningen till de alternativ som spararna valt vilket nästan uteslutande, till 99 procent, utgörs av fondförsäkringsalternativ inklusive det alternativ som finns för dem som inte vill göra ett aktivt val av fondförvaltare. De pensionsavgifter som betalats in under året kvarstår till december nästkommande år i den tillfälliga förvaltningen och redovisas som utgående pensionsbehållning. De två flödena inbetalda avgifter och överföring till fondsparande är nästan lika stora vilket gör att behållningen i den tillfälliga förvaltningen endast ökar några procent per år.

I fondförsäkringsdelen utgörs förändringen av pensionsbehållningen, förutom överföringen från den tillfälliga förvaltningen, av två poster räntor och utdelningar som tilldelas fondandelarna (kapitalavkastning). I tabellen redovisas detta som kompletterande pensionsavgifter samt värdeförändringen (reavinst/-förluster) på fondandelarna.

Premiepension 2012

Miljoner kronor

	Tillfällig förvalt- ning	Fond- försäk- ring	Traditionell försäkring ¹	Premie- pension totalt
Ingående pensions- behållning (1/1)	30 318	393 175	6 485	429 978
Ökning av pensionsbe- hållning till följd av erlagda avgifter, netto	34 570	17 659	174	52 403
Arbetsgivarnas faktiska pensionsavgifter	29 019			29 019
Hushållens egenavgifter och statligt ålderspensions- tillägg	4 218			4 218
Hushållens kompletterande pensionsavgifter	1 333	19 456	184	20 973
Förvaltningskostnader		1 797	10	1 807
Erhållna pensioner		1 921	545	2 466
Förändring av pensionsbehåll- ning till följd av erlagda avgift- er och erhållna pensioner	34 570	15 738	-371	49 937
Överföring av pensions- behållning	-32 883	30 869	2 014	0
Reavinster (+)/rea- förluster (-)		31 252	-3	30 625
Övriga förändringar av pensionsbehållning	-624		-496	-1 120
Utgående pensionsbehåll- ning (31/12)	31 381	471 034	7 629	510 044

Källa: Pensionsmyndigheten och nationalräkenskaperna

Överföringarna från den tillfälliga förvaltningen till den traditionella försäkringen är relativt blygsamma. Men det sker även överföringar från fondsparandet till den traditionella försäkringen och i dessa fall omvandlas hela individens fondsparade till en traditionell försäkring som ger en garanterad månatlig pension. I samband med finanskrisen 2008 ökade de individuella överflyttningarna till den traditionella försäkringen märkbart vilket också inneburit att pensionsutbetalningarna ökat. Den enda avgift som redovisas för denna del är hushållens kompletterande avgifter som motsvarar den tilldelade avkastningen på Pensionsmyndighetens tillgångar för att möta de framtida pensionsutbetalningarna.

Maastrichtskulden

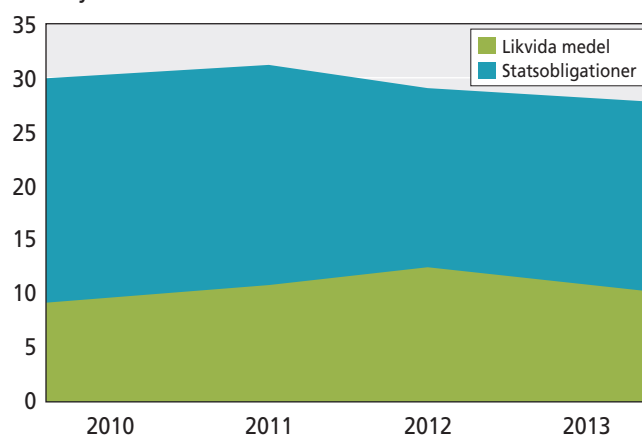
Ett av konvergenskriterierna för EU:s monetära union är den s.k. Maastrichtskulden i förhållande till BNP som inte får överstiga 60 procent. Maastrichtskulden är en variant av den konsoliderade offentliga förvaltningens bruttoskuld. Men Maastrichtskulden skiljer sig på ett par punkter, till exempel undantas pensioner. Det har således ingen betydelse om hela eller delar av premiepensionsskulden redovisas inom offentlig förvaltning eftersom den ändå inte kommer med i

Maastrichtskulden. Däremot har redovisningen av premiepensionens tillgångar, som Pensionsmyndigheten innehar, betydelse för Maastrichtskulden.

De huvudsakliga tillgångarna inom den tillfälliga förvaltningen är placerade i säkerställda bostadsobligationer, statsobligationer och likvida medel på räntebärande konto i Riksgälden. Förutom bostadsobligationerna är allt fordran på staten. Placeringarna i den traditionella försäkringen är i huvudsak uppdelade på aktier och Riksgäldens räntekon-sortium där en stor del utgörs av statspapper. I diagrammet nedan redovisas tillgångarna som placerats i dessa delar av premiepensionen. Uppdelningen är gjord efter vilken tillgång som Statsverket har som skuld gentemot Pensionsmyndigheten.

Premiepensionstillgångar placerade i Riksgälden

Miljarder kronor

Källa: Nationalräkenskaperna

Data t.o.m. 2013

När PPM förvaltare dessa tillgångar utgjorde de en del av statens skuld som inte konsoliderades eftersom PPM enligt EU-beslutet från 2004 inte ska utgöra en del av offentlig förvaltning. När Pensionsmyndigheten 2010 övertog ansvaret för premiepensionen från PPM så innebar det även att dessa tillgångar flyttades in i den offentliga förvaltningen och därmed ska de vid sammanställningen av Maastrichtskulden konsolideras mot statens skuld gentemot Pensionsmyndigheten.

För Sveriges del har den förändring i redovisningen ingen praktisk betydelse. Som andel av BNP utgör Maastrichtskulden knappt 40 procent i förhållande till BNP för de senast redovisade åren och förändringen motsvarar ca 0,8 procentenheter.

Kontaktperson: Michael Wolf, 08-506 945 63

¹ Värdet för ingående och utgående pensionsbehållning skiljer sig från de som återfinns i NR:s finansräkenskaper (FiR). Skillnaden utgörs i huvudsak av konsolideringsfonden.

Summary

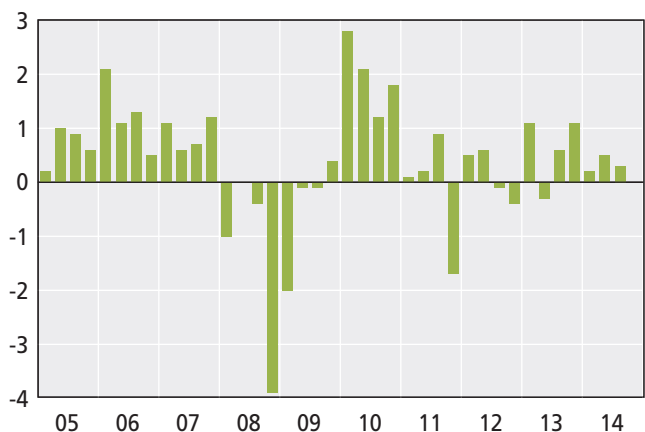
Yet another quarter with weak growth

The third quarter was yet another quarter with relatively weak growth. Household consumption came to a standstill, after among other things unusually warm weather. Investments and inventory upheld growth instead. Net exports had a clearly negative effect on GDP growth, even though this effect was slightly less than earlier during the year. Production increased, but hours increased quicker and productivity fell back. The labour market was again strengthened.

Sweden's GDP continued to grow at a stable but relatively weak pace during the third quarter. Net exports gave a negative contribution to growth, mainly as a result of the strong import trends. Exports, and above all exports of goods, have risen slowly over the last six quarters, which can be linked to the slow recovery in much of Europe. The picture is still somewhat bleak in that the previously reliable German economy has now begun to slow down. In contrast, the economies in the UK and even in Norway have kept growing. Imports rose in the third quarter in all three countries, but because Swedish exports were not as strong it seems that the demand has been on other goods and services than those that Sweden mainly exports.

Gross domestic product (GDP)

Percent change from previous quarter. Seasonally adjusted

Source: National accounts

Data up to and including third quarter 2014

Production in the business sector continued to increase steadily during the third quarter. The service producing industries constantly accounted for the largest driving force with continued support from the construction industry. The manufacturing industry once again moved backwards after a weak increase in the second quarter, which underlines the weak demand for the export industry. A marked rise in hours worked lowered labour productivity in both the goods producing industries and the service producing industries.

For once, household consumption was not the driving force but was unchanged compared to the second quarter. This is an effect from Easter occurring in the second quarter this year (as opposed to the first quarter last year); this resulted in the lower consumption of the first quarter and the rise in the second. In addition, the weather was unusually warm during the third quarter, which kept customers away from the shops. In light of this, the weak development in the third quarter should not be considered as a justification for the slowdown in household consumption. However, the effect from Easter and the warm weather seem to explain the unusually fluctuating consumption trends during recent quarters. This quarter, investments and inventory kept growth up and counteracted the weak net exports. In recent times, housing investments have sustained investments while investments in machinery have led to a downturn.

The Labour Force Surveys showed that the labour force continued to improve in the third quarter – employment increased more rapidly than the labour force and unemployment thus fell, not only in absolute figures but also in relative figures.

Sweden's economy – a statistical perspective contains two theme articles in this issue. The first one is an EU comparison of the effects of the new regulations for the National Accounts (ENS2010) that were introduced in September this year. Among other things, we see that the effects of the GDP level were greatest in Sweden and Finland where the GDP level in both cases rose by over 4 percent. The second article describes the revised handling of the premium pension system in the National Accounts and how this has affected the so-called Maastricht debt.

ANSVARIG UTGIVARE

Monica Nelson Edberg

FRÅGOR OM INNEHÅLLET I DENNA PUBLIKATION

Thomas Bjurenvall, redaktör	08-506 945 74
Peter Buvén, redaktör	08-506 945 28
Maria Schoultz, redaktör	08-506 940 74
Tomas Thorén	08-506 941 46
Marcus van der Poll	08-506 947 62

MEDSKRIBENTER

Birgitta Magnusson Wärmark, nationalräkenskaper
Michael Wolf, nationalräkenskaper

GRAFISK FORM

Monica Andersson	08-506 943 62
------------------	---------------

Förfrågningar kan även göras via e-post: fornamn.efternamn@scb.se.